

Абдулла Орипов
ИШОНЧ КЎПРИКЛАРИ

*Бисёр бўлса агар бол ҳам беқадр,
Такрор айтилганда рангсиздир калом.
Бу ёруғ оламда Ватан биттадир,
Биттадир дунёда Она деган ном...*

Абдулла Орипов
ИШОНЧ КЎПРИКЛАРИ

Шеърлар, таржималар, драматик дoston

ТОШКЕНТ

Рафур Гулом номидаги

Адабиёт ва санъат нашриёти

1989

Ўз 2
068

А $\frac{4702620202-126}{M 352 (04)-89}$ 20-89 © Абдулла Орипов, 1989 й.

ISBN5-635-00383-4

Абдулла Орипов. Ишонч кўприклари

ШУКРОНА АЙТАЙИН ҲАЁТ НОМИДАН

I

*Бисёр бўлса агар бол ҳам беқадр,
Такрор айтилганда рангсиздир калом.
Бу ёруғ оламда Ватан биттадир,
Биттадир дунёда Она деган ном...*

ОТАЛАР ИЛГИДА ЗАМОН БИЛАН ВАҚТ...

Оталар шаънига лойиқ сўз демоқ
Табаррук бир китоб ёзиш билан тенг.
Уларнинг меҳри-ку бамисли чароқ,
Бағри ҳам юлдузли осмон каби кенг.

Шарқона ташбеҳни олсам гар ёдга,
Бир номи бузургу бир номи фақир.
Заминни кафтида тутиб, авлодга
Бус-бутун етказган оталар, ахир.

Юксак-юксакларда учган сор лочин
Назар узмагандек полапонидан.
Бардавом наслини асрамоқ учун
Ахир ота қавми кечган жонидан.

Нон, деган фарзанднинг дардли хитоби
Гоҳ уни тириклай чоҳларга тиққан.
Бардошли умрнинг заққум зардоби
Сочлари қировдек кўпириб чиққан.

Тахти Сулаймондан баланддир бешак
Ота деб аталган мартабаю бахт.
Фарзанд бунёд бўлди, ўлим йўқ демак,
Отанинг илгида замон билан вақт.

Мен кўкка термулиб кутмасман мадад,
Дўст излаб ҳар ёлда кезмасман сарсон.
Дўсту мададкор ҳам отадир абад,
Шони — шонинг эрур, армони — армон..

ЎЗБЕКИСТОН БАЙРОҒИ

Ҳар қандай лашкарнинг ҳам
Ўз туги, ялови бор,
Сен қайси салтанатдан,
Сен қайси давлатдан кам,
Қўрғонлар қаторида
Бир қўрғовсан устивор,
ВаллаMAT, тугдор юртим,
Муҳташам республикам.

Ўйлайман, ҳа, оламда
Нисбий эрур кўп ҳолат,
Замона галвиридан
Ҳар парса ўтаверар.
Тарих учун ва лекин
Ким ҳам бергай кафолат,
Якка инсон бир йўлчи:
Келару кетаберар.

Қадим-қадим замонда
Юпонлик ҳайкалтарош,
Бир санъат яратибди,
Мақсади — бир бурда нон.
Ҳайкал эса асрлар
Синовига бермиш дош,
Бугун уни кўкларга
Кўтарар буткул жаҳон.

Кўзни каттароқ очиб
Боқсанг бу муаммога
Алам қилгулик қадар

Кам яшар инсон зоти,
Фақатгина халқ соҳиб
Бардавом бу дунёга,
Асрагай ҳар кас номин
Фақат халқнинг ҳаёти.

Сапасанг ҳодисот мўл
Ўзбекнинг тарихида,
Ҳар бирига бир нома
Ёки дoston битгулик.
Не зотлар оқмаган бу
Асрлар ариғида,
Ҳар бири битта халқнинг
Ғурурига етгулик.

Бари ўтди, эл қолди
Қисматга ўйин бўлиб,
Якдан ўзбек ўз-ўзин
Юмдалади бетўхтов,
Улуғ бу юрт кийган тўв
Чок-чокидан сўкилиб,
Уч ёнга кетди ўзбек
Қўлида учта ялов.

Барчага аёп эрур
Мен айтган ушбу гаплар,
То ҳануз асабларни
Эзгилар бу шум ўтмиш.
Мозийга ўқтин-ўқтин
Сочсак ҳамки газаблар,
Лекин айтинг, ўзбекнинг
Қўлидан ким ҳам тутмиш?

Бир куни ёвқур шоир
Яъни Турди Фароғий,
Бўлтак бўлган бу халққа

Бирлаш деб қилди хитоб.
Бежавоб қолаберди
Унинг дардли сўроғи,
Ўша-ўша замин кар,
Ўша-ўша гунг офтоб.

Бугун зимдап назар сол
Сен мана бу байроққа,
Майлига бир дақиқа
Унутгин турфа кекви.
Шу байроқ номимизни
Элтди йироқ-йироққа,
Шу байроқ бирлаштирди
Пароканда ўзбекни.

Фурсати келган экан
Таъзим ила айтайин:
Бу байроққа Лениннинг
Рухи ўзи ёр бўлган.
Ўз ҳаққу ҳуқуқини
Эта олса гар тайин,
Бир байроқни тутган халқ
Абадиян бор бўлган.

Коммунист ўлкамизнинг
Шавкатин зиёд этиб,
Она юрт яловини
Сарбаланд тутсак, не бахт!
Инқилобий Ватанда
Дўстликни мурод этиб,
Ол байроқни ушбу куп
Тиз чўкиб ўйсак, не бахт!

ЎЗБЕКИСТОНИМ, СЕНГА

Айлайин қалбимни тортиқ нузли бўстони́м сенга,
Сен ватандирсаң, фидодир таңда бу жоним сенга.

Бебаҳосан, асрагайман гавҳарим, деб мен се́пи,
Сен қароғ бўлсанг агарда, садқа мужгоним сенга.

Севдан айру дам узундир, лаҳзалар ҳам йилга тенг,
Бир умрга лек баробардир керак оним сенга.

Ҳар бир аҳлинг битта юлдуз, кавкабистонсан ўзинг,
То ҳаётдирман, чароғим, шуълайи шоним сенга.

Еру дўстлар жам бўлибдир, тўй қилур ўзбек элим,
Мен дегайман, хуш келибсан, дўсту меҳмоним, сенга.

Хизматингга шай эрурман, хизматингда ҳам ўзим,
Бахтиёрман, сарф этолсам борки имконим сенга.

Қўлда торим сен учундир, дилда борим сен учун,
Қайда бўлмай талпинурман, Ўзбекистоним, сенга.

ТУЙБОШИ

Дунёда фолбишлар кўп,
    Потайин касби кори,
Битта сариқ чақа деб,
    Лақмани пойлар мудом.
Дунёда фолбишлар кўп,
    Гарчи зардав йўқ зори,
Ва лекин бошиқаларнинг
    Қисматидан очар ром.
Қачондир қай бир палид,
    Дунё беҳабар кимса,
Инсон шаклида юрган
    Бесавод, сўқир жонзод,
Фол очиб одамзодни
    Огоҳ этиб, демиш, қа,
Тўрт минг йил муддат ўтса
    Ўзбек чиқарар савод.
Икков боши бирикса,
    Бул даврани қуроқ деб,
Неча-неча ромчининг
    Йўқликка кетди ўзи.
Башорати рост келса,
    Одамзотнинг гамип еб,
Заминга тушмасмиди
    Бахтсизларнинг юлдузи.
Эй, азиз мамлакатим,
    Ҳали эдинг расида,
Кўз остингда қоришиб
    Етарди еру осмон.
Атрофингни ўрашиб
    Жаҳон чорраҳасида

Тақдирингдап фол очди
     Печа-печа ёсумон.
 Ленин заковатндап
     Бувёд бўлган Иттифоқ,
 Ҳавойи бу гапларнинг
     Бас келолди барига.
 Уша дўстлик бор экан,
     Нешонамиз мангу оқ,
 Гитлерни жўнатган у
     Жаҳаннамнинг қаърига
 Бу шундай оилаки,
     Ўртададир пону туз,
 Беш панжадек бирикиб,
     Бахт қомусин битолди.
 Бу шундай оилаки
     Заминидан ёруғ юз,
 Фазони ҳам ҳаттоки
     Тамоми забт этолди.
 Улуғвор шу даврада
     Меншиг ҳур республикам,
 Қадимий маърифатдан
     Юксалди тағин юксак.
 Ўзбекнинг улуши бор
     Ҳар жабҳада чинакам,
 Шу боис арзир бугун
     Мағрур қал кериб юрсак.
 Гувоҳлик берсин тарих
     Дўстларга қўлини тутиб,
 Бирликка суянган хот,
     Кам бўлган ахир қачон?
 Уткинчи фалсафалар
     Албатта бадар кетиб,
 Ахийри азгуликка
     Юз тутгай буткул жаҳон.
 Ватаним олтмишдадир,
     Нечоглик қутлуғ бу ёш.

Пешкашман катта тўйда
Мен она ерим билан.
Давлатим, салтанатим
Тўйинггадир Ленин бош,
Қутлайман сени бугун
Шу камтар шеърим билан.

У ТИРИК...

Ўтди инсоният мурғак замондан,
Эвди у шубҳагар бир ёшга етди.
Лениннинг номи ҳам энди тамоман
Тимсол тушунчага айланиб кетди.

Кўрдим, кўҳна Римда қамалди бир зот,
Амалдор экан у, лекин муттаҳам.
Соддадил бир ишчи деди шу заҳот:
«Бундоқ бўлган эмас Ленин сира ҳам...»

Кеча, ён қўшнимиз — инқилобчи чол
Кўрсатди шикоят тўла дафтарин.
Сўнг деди йироққа термулиб беҳол:
«Йиғилиб қолганди дилда гапларим».

Ҳа, Ленин ҳар кимга ҳамдам, ҳамсафар,
У билан башарнинг бир эрур дарди.
Алҳазар, алҳазар, минг бор алҳазар,
Ленин ўлган бўлса нима бўларди?

Ленин яшамаса агар виждовда,
Ким ҳам курашларда бўларди шерк?!
Яхшиям, галвали вақту замонда
Ленин орамизда юрибди тирик!

ТАҚДИРДОШ

Бу купни дафтарингга
Езиб қўйгин, биродар,
Дарҳақиқат, чарчабмиз
Дабдабадан, ўтрикдан,
Замоннинг чўнг карвони
Нафас ростлаб бир қадар
Ўтаётир Ипсоф деб
Аталган бир кўприкдан.
Дарҳақиқат, чўққига
Анграйганча термулиб,
Ўйламабмиз пастдаги
Чумолнинг ҳолини.
Инсоният бошида
Парвонадек чеврилиб,
Унутибмиз ён девор
Қўшининг аҳволини.
Байрамда байроқ тутган
Гўлак каби шод, қувноқ
Қийқириб лабимиздан
«Бали-бали» учмиш хўб
Мисоли саратонда
Жўр сайраган чирилдоқ —
Бу яллага шоир ҳам
Овозини қўшмиш хўб..
Чўнтагинг шилиб кетса
Купша-кувдуз бир номард,
Ўйлабмиз унинг йўли,
Йўриги тамом бошқа.
Мен дерман, ҳар бир жойда
Этилган ҳар бир қомат

Пора деб аталгайдир
     Уюлган қовоқ-қошга.
 Афсуски, инсопнат
     Кўп кўрган бундоқ ҳолни,
 Гар тарихни ўзгартиб
     Бўлмагәйдир жўрттага.
 Хотирланг, ота Ильич
     Аён этиб бу фолни,
 Энг оддий меҳнаткашни
     Чорлаб ўтган ўртага.
 Мен улуғ ғояларга
     Шеър битганман ҳамиша,
 Бу кун ҳам шу мақомда
     Келади бир сўз дегим:
 — Ҳа, қадим боболарнинг
     Ҳикмати бизга пеша,
 Меҳнаткашсан,
     Ўз сўзинг ағаси бўл, ўзбегим.
 Ҳалоллик, инсоф деган
     Туйғулар бор дунёда,
 Кимки, уларга содиқ —
     Ўзингдан улги олган.
 Алишер «Хамса»сида
     Этган каби ифода,
 Нафс қурбони шоҳ Баҳром
     Тарихдан четда қолган.
 Буюк давр ўғлимиз,
     Замон ўзи саралар,
 Бир ёнда — гина-кудрат,
     Бир ёнда — ёв, бир ён — дўст,
 Бир ёнда — сокин дарё,
     Бир ёнда — шаршаралар,
 Бир ёнда тўқислигу
     Бир томонда — каму кўст.
 Мен сенга энг инсоний
     Ҳурматим бажо этай,

Тақдирдошим, коммунист,
    Елкангда юкинг бисёр.
Улуғ анжуман куни
    Сенга шу сатрим битай:
Рўзномангда бир тизим
    Ўзбекнинг ҳам сўзи бор.
Кун кеча жондек азиз
    Суюкли дўст-ёрларни
Йўлладик йигинингга
    Улуғ пойтахт томон.
Сени деб жаранглаган
    Дилимдаги торларни
Авайлаб чертгувчисан,
    Асил коммунист, инсон.

ОСИЁ МАРКАЗИ

Тувада,
Энасой бўйида.
Ялапгликка улкап устун қўйилган.
Устунга «Ушбу жой Осиевнинг туби» —
Деган лавҳа — ёзув ўйилган.
Дарҳақиқат, бу жой ноёб манзилгоҳ,
У — жаҳон почтасин тансиқ маркаси.
Ҳазилми, шу устун бутун бир

қитъавинг

Жўгрофий маркази.
Устун атрофида йигилдик бир кун
Хитой, ҳинди, ўзбек, қирғиз, ҳоказо.
Осиега марказ қай халқ бўлиши
мумкин.

Дафъатап ўртага чиқди шу савдо!
Буддий киндигига бармоғин тираб
Марказ мана мен деб турарди.
Конфуций фарзапти ўтмишини мақтаб
Гапни ўзи томон бурарди.
Мен ҳам Қопгарийдан Регистонгача
Кўрган-эшитганим санадим бир-бир.
Осие маркази биз бўлсак керак —
Менинг ҳам хулосам шу бўлди ахир!
Сўнгра япон, тожик, ёқуту қозоқ
Айтиб чиқди тахмин-таъбирларини.
Қадим шаҳарларин марказ деди
биров,

Биров марказ деди қабрларини.
Марказликка ҳар ким даъво қиларди,
Тикка келди бир вақт Тайга қуёши.

Ҳалиги устуннинг соясида энди
Ғуж бўлдиқ, ҳаммапинг қўшилди
боши.

Шунда мунозара тўхтади бирдан,
Ғолиб келди тилсиз устуннинг сўзи.
Гўёки жангари болаларин тўллаб
Мағрур турар эди Осиё ўзи.

ОРОЛ УЧУН

Гоҳо миямизни қопласа савдо,
Ғалат тасаввурлар хаёлга келар:
Регистон йўқолиб қолса мабодо
Айтинг-чи дўстларим, не ҳол юз берар?

Айтинг-чи, қандайин куйга тушардик,
Бухоро бўлмаса, бўлмаса Хевоқ?
Улар абадийдир дея беҳадик
Ўтиб бораётир умримиз мудроқ.

Шаҳарлар жойида турибди бу куш,
Уларнинг заволи келмас хаёлга.
Меросий худбиялик борлиги учун
Қарамай қўйибмиз афсус, Оролга.

Отанг кетса агар, ота бўларсан,
Онанинг ўрнини босгай қиз, сингил.
Денгизинг қуриса не ҳам қилурсан,
Қайга бош уурсан эй, мунглуғ кўнгил.

ИШОНЧ КЎПРИКЛАРИ

Юздан парда кетса,
Дилдан диёнат,
Меҳр ришталари зимдан узилса;
Юракларни босса шубҳа, хиёнат,
Ишонч кўприкларин бузилса;

Етимлар ҳақидан қўрқмаса биров,
Сўқмоққа айланиб кетсалар йўллар:
Қиблагоҳлар осий, туғишганлар ёв,
Ғазналарга чўзилса қўллар;

Болалар руҳига ҳаёт деган дарс
Манмавлик уруғин жойласа;
Ошиқлар кўчада маъшуқасин эмас,
Кимнингдир қадамин пойласа;

Элнинг шоирлари ганим зотлар каби
Бир-бирларин ғажиб-есалар;
Минбарларга чиқса кўча-кўйнинг гапи,
Андишани қўрқоқ десалар...

Бундай юртда энди қиргин шарт эмас,
Вабо ҳам қочади ундав йироққа;
Ҳатто дарёлари қурир басма-бас,
Ҳатто тупроқлари тушар титроққа,

Халқим, бундайларни кўргансан азал,
Кўп чеккансан улар озорин, доғин,
Сен енгиб ўтгансан, лекни ҳар маҳал,
Халқим, топинман ўзингга тағин.

САФЛАР ПОҚЛИГИ ДЕБ...

Барча мажлисларда қатнаш, албатта,
Қўл кўтар ҳамиша биринчи бўлиб.
Бошлиқ маъқул деса, маъқул ле шартта,
Ташланса — ташлангин биринчи бўлиб.

Галстук доимо юрсин бўйинигда,
Отингни биринчи қаторларга сол.
Турли маърузалар турсин қўйинигда,
Сўзласанг — раҳбардан кўчирмалар ол.

Асли ишламагап ақлигни тинч қўй,
Чигал мавзуларда бўлма ҳеч ҳакам.
Сенга ўз-ўзидан келади обрўй,
Коммунист дейдилар сени чинакам.

Коммунист, оҳ менинг жафокаш иним,
Жаҳоний гам билан машғул бир Инсон.
Афсус, сафингда бор қанча беқўним,
Афсус, сафингда бор қанчалаб подон.

Мен бу сатрларни ёзмасдим сира,
Агар буюрмаса шафқатсиз ҳаёт.
Коммунистлар сафин бузгандан кўра
Унга ёндошмасин ҳар қандайин зот!

ҚАЛДИРҒОЧ

Дейдилар, қайғадир ўт кетса, албат,
Чумчуқ хас таширмиш, қалдирғоч-чи, сув.
Балки, бу чумчуқнинг шаънига тухмат,
Енғин нималигин, балки, билмас у...

Сен дунё ҳолига назар сол бирпас,
Назар сол кўзлардан оққан ёшларга.
Дунёда кулбалар ёнар ҳар нафас,
У доим муҳтождир қалдирғочларга.

ХАТОЛАРИНГ КЕРАК УЛАРГА...

Шундайлар бор, сенга лутф айлаб,
Дўстман, дея қўлини тутарлар.
Лекин ҳар зум қадамнинг пойлаб,
Хато қилишинингни кутарлар.

Хато қилсанг, уларга байрам,
Йўқса, заҳру заққум ютарлар.
Майли жиндек, зарра бўлса ҳам,
Хато қилишинингни кутарлар.

Хатоларинг керак уларга,
Шох-новдангни дарҳол бутарлар.
Тағни кувни улаб тунларга,
Хато қилишинингни кутарлар.

Ахтарурлар ҳамниша пллат,
Етти пуштинг гўрип титарлар.
Фақат унма, улғайма фақат,
Хато қилишинингни кутарлар.

Улар сенга бир умр йўллош,
Содияқ ҳамроҳ каби ўтарлар.
Қабринг узра эгсалар ҳам бош,
Хато қилишинингни кутарлар.

СОБИТЛИК

Учиб бораётир қанчалар калом,
Не-не битиклар ҳам йўқдир, вассалом.
Дунёда фақат бир собит суҳан бор:
У ўз фарзандингга ўзинг қўйган ном.

АРСЛОН ВА ИНСОН

Жаъми жонзодлардап ёлғиз бир арслон,
Қуёшга кўз юммай қарар эмиш тик.
Балки шу сабабдан у соҳиб ўрмон,
Жонзодлар ичида яшар беҳадик.

Инсон! Сенинг учув ҳақиқат — қуёш,
Ўзингни тириклик шоҳи санайсан.
Афсуски бошинг хам, кўзларингда ёш,
Қачон қуёшингга сен тик қарайсан?..

ДИАЛЕКТИКА

Мен ҳаётни собит ҳолда кўрмадим асло,
Тузилган у агарлардан ва магарлардан.
Дейлик, бирор фирибгарга дуч келган асно,
Иборатми дейсан ҳаёт фирибгарлардан.

Қаттол уруш давом этган элнинг шоири
Шеър битади ҳасратга ё ғазабга тўлиб.
Кимки агар бирор дарднинг бўлса асири,
Туюлади бутун олам унга дард бўлиб.

Севишганлар учун эса дупё бир жаннат,
Ой-чи, нондек туюлади қорни очларга.
Буткул ҳаёт дийдаси йўқ тош эрур фақат,
Кунинг қолса дейлик фақат бағритошларга.

Файласуфлар сўз очса гар абадиятдан,
Ўйлайсанки, ҳар бир оним мангуликка ёр.
Инсон зоти айри тушмас асло ниятдан,
Не тиласанг шуни бергай, деган гап ҳам бор.

Модомики шундоқ экан табиат асл,
Собит нарса қайда ўзи? Боқийлик қаён?!
Бўлармикан бу дунёда бир мурод ҳосил,
Тугалликка етишарми бирор кун жаҳон!

Шоир аҳли куйлармикан битта қўшиқни,
Борми экан бу дунёда олий, комрон дам.
Қуёш бир кун чулғармикан ҳар тўрт уфқни,
Туғиларми бахти комил, бус-бутун одам?

Бу — бир хаёл, чораси йўқ армондир холос,
Ҳамишалик қўшни эрур кундуз билан тун.
Елгон дасти гар дунёда бўлолмас дароз,
Лекин ҳақнинг қўллари ҳам эмасдир узун.

Чора битта: Ниятингни өзгуликка бур,
Фақат шунда гўзал бўлиб кўривгай фалак.
Йўқса ҳасрат огушида ўтгайдир умр,
Бамисоли ўра ичра қолган капалак...

ҲАР НЕЧУК...

Дунёда ҳар кимнинг бор ўз матлаби,
Туя сўраб бўлмас эчкибоқардан.
Писмиқдан файласуф чиқмаган каби,
Ҳақгўй ҳам чиқмайди бетгачопардан.

Ким ўзар ўйнасанг тошбақа билан,
Бўйинингга олурсан унга тенгликни.
Дунёнинг ишлари шунақа экан,
Ҳар нечук одат қил феъли кенгликни.

ТИРИКЛИК

Турфа курашлардан чарчадим дейсан,
Хизмат жонга тегди, йўқдир ҳаловат.
Арзимас нарса деб асабинг ейсан,
Тириклик нима бу? Ғамми, фарогат?

Кимга айтмоқдасан ҳасратингни, оҳ,
Сен шифо сўрайсан бемордан нечун.
Қирқ беш йил осмонга тикибман нигоҳ,
Оддий ҳақиқатга етмоқлик учун.

Бир тери ичида минг марта озиб,
Минг марта тўлишар жониворлар ҳам.
Ўн беш кун жамолин кўкда кўргазиб,
Ўн беш кун фалакда ой тоғар барҳам.

Бу ёруғ оламга боқсанг, аслида,
Олий бахт саналур ўлмайин юрмоқ.
Бахтдир бу — ҳаётнинг кўҳна қасрида,
Набиранг дафъатан чалса қўнғироқ.

Кимдир чоҳ ичра ҳам давронин сургай,
Кимдир чўққида ҳам ўтга келгай дуч.
Кўзинг очиқ эса ҳар нени кўргай,
Бир ён дўст, бир ёнда — нафрат билан ўч.

Юз йил яшаса ҳам бечора бир зот,
Тўймадим ҳеч, дебди, бу нечук ҳикмат.
Оҳ, қандоқ шириндир шу тахир ҳаёт,
Оҳ, қандоқ гўзалдир шу жулдур қисмат.

ИСМАЛОҚ

Сен — баҳор неъматини, оддий бир кўкат,
Поянги арғувонини, баргини япалоқ.
Қувондим, мен сени кўрсам ҳар фурсат,
Ҳар кўклам мен сени кутдим, исмалоқ.

Сен бир гул эмассан, нозларга тўлиб,
Илҳом бера олсанг инжиқ ижодга.
Мен учун сен нажот элчисин бўлиб
У оғир кушларни туширдиги ёдга.

Эсимда, оёғи пиликдай гўдак,
Очликдан қоқ қуриб, берган эди жон.
Бир тақа арпа ҳам кўзга суртгудак,
Жанглари жароҳати битмаган ҳамон.

Оналар чорасиз, боболар мискин,
Дийдага ёпишган енглар, этаклар.
Ўшанда эл-юртга дармону таскин,
Насиба бўлдишгиз, азиз чечаклар.

Кўрганман, қишлоғим кўчаларида,
Очликдан гезариб кетганларни мен.
Кўрганман, узун қиш кечаларида
Сизни армон билан кутганларни мен.

Бугун дастурхонда безаксиз фақат,
Кимдир аъзои этар, бенисанг кимдир.
Сизнинг қадригизни билгувчи ҳар вақт,
Ўша йўқчилигини кўрган халқимдир.

Сиз — равоч, чучмома, Сиз — қуён тўпиқ,
Ялтирбош, кўк беда, Сиз — туя товоп.
Шўра ўт, ер ёнғоқ, қоқи, замбуруғ,
Шарбат бера олган саҳройи тикон.

Азиз неъматларим, Сизга ташаккур,
Доимо бўй чўзинг замин комидан.
Мен Сизни кўзимга суртайин ҳар қур,
Шукрона айтайин ҳаёт помидан.

ОФТОБШУВОҚ

Баҳор кунларида,
Офтобшувовда,
Ҳордиқ олар эди кўпинча онам.
Найкамалак балқса Қўнғиртов ёқда,
Нечоғ ёшарарди бу кўҳна олам.

Хасталик қийнарди онамни бпроқ,
У четга термулиб уҳ тортар эди.
Баҳор ёқса ҳамки оламга чароқ,
Менинг юрагимда ғам ортар эди.

Мен онам ёпида ивпрсиб беуп,
Куп бўйи юрардим дилгир, бетоқат.
Йироқ-йироқлардан мунгли ва узуп,
Турпалар товушин тиглардим фақат.

Шу-шу ўнглапмади онам раҳматлик,
Менинг ҳам йилларим топдилар тўзим.
Бугун онам каби ёлғиз, тоқатлик,
Баҳор қуёшига боқаман ўзим.

Энди мени эзар минг битта хаёл,
Улар ўткинчи дўст, вафосиз ёрлар.
Энди ўзим дардкаш, ўзим жим ва лол,
Энди ўзим учун тийра баҳорлар.

Илиқ томчилаган ёмгир ҳам гоҳо
Туюлар онамнинг кўз ёши бўлиб.
Онам турганилэй тенпамда гўё
Баҳорнинг меҳрибон қуёши бўлиб...

‘ОНА ДЕГАН НОМ...

Лейдилэр, қахрли баҳодирлар ҳам
Жангларда жон берар чоғи мардона,
Беҳад азобларга чидаб сўнгги дам,
Битта сўз дермишлар шивирлаб: Она.
Улуғ бир донишманд оламин шарҳлаб,
Ахийри танибди туққан элини.
Забон бахш этганга эҳтиром сақлаб,
‘Она, деб атабди илк бор тилини.
Дунё шоирлари Ватан шаънига
Сифат ахтармишлар қатор ва қатор.
Ниҳоят, келмишлар битта маънига:
‘Она Ватан дея битмишлар ашъор.
Бисёр бўлса агар бол ҳам беқадр,
Такрор айтилганда рангсиздир калом.
Бу ёруғ оламда Ватан биттадир,
Биттадир дувёда Она деган ном!

СЕНИ ОНА ДЕДИМ...

Сени она дедим,
Кўзим ўнгида
Мушфиқ у қиёфанг бўлди намоён.
Парча эт қошида бедор бир дийда,
Садоқати чексиз, меҳри бепоён.

Йўлбарсдай йиғитни ўстириб, жангга
Кузатган ҳам ўзинг, кутган ҳам ўзинг.
Қаро сочларингда оппоқ аланга,
Ҳилжрон заққумларин ютган ҳам ўзинг.

Нечогли қудратли бўлмасин фурсат,
Ўчириб бўларми дилдан бу ғамни.
Онажон, қолганлар бахтига фақат,
Олов чулғамаса басдир оламни.

Сени синглим дедим,
Қаршимда шу он
Мунис ва жафокаш чеҳранг кўринди.
Самбитдай вужудинг тонгларда гирён
Музқотган далалар нчра уринди.

Қандоқ азиз эди бир дона бошоқ,
Топганда ранг инган ёноқларингга.
Насибанг нивадай санчилди у чоқ,
Палак тикадиган бармоқларингга.

Асло унутилмас у кунлар ёди,
Ҳар бири бамисли тош қотган маржон.
Қора саҳарларнинг машъум фарёди,
Такрор бўлмаса бас энди, сингилжон.

Сени ёрим дедим,
Турдинг қошимда
Меҳру муҳаббатнинг тимсоли бўлиб.
Гоҳи она каби бедор бошимда,
Гоҳида бир сингил мисоли бўлиб.

Улуғ тирикликда сен давом этдинг,
Тая олмай умрлар ниҳоясини.
Болагни бағринга босиб эштинг,
Қонли жанггоҳларнинг ҳикоясини.

Сен десам, минг йиллар саждага келиб
Пойингга чечакдай тўшалмоғи чип.
Алпомиш ёнида Ойбарчин бўлиб,
Сен — Фарҳод қошида яшнаган Шприн.

Сен — Нурхон, сен — Сора, турибсан шобя,
Улуғ мамлакатнинг сардафарида.
Меҳнат, шижоатинг оламга аён,
Сен — баҳор чақипи замон қаърида.

Ҳеч вақт упутилмас, ўша қирғин чоқ
Зафарга чорлаган нурли тимсолнинг.
Рейхстаг устига қадалган байроқ
Асли сен силкитиб қолган рўмолинг.

Мен шарқлик одамман,
Аёл деган сўз
Менга ҳаёт билан баробар калом.
Оҳ, аёл хўрлигин кўрсатма ҳаргиз,
Ҳаргиз бад бўлмагай аёл деган ном.

Инсон атаб бўлмас ҳеч бир, ҳеч маҳал
Аёлни танимас такаббур бошни.

Ундайин юлдузнинг сўнгани афзал,
Агар тан олмаса сендай қуёшни.

Аёл чехрасида кўрсанг табассум
Билки, замона тинч, осойиш олам.
Аёлга тиласанг гар толе маъсум,
Дунёни оловдап асра, эй, Одам!

ҲАР ҚАНДАЙ ДАМДА ҲАМ...

Кўнглинг совимасин қилар ишингдан,
Ҳафсаланг сўнмасин ҳеч қачон.
Маъно тополмайсан ўз турмушингдан,
Туссиз, зерикарли кўринар жаҳон.
Кўҳна обжувоздай айланар дунё,
Оҳанги мияннга сассиз қуюлар.
Мианнга киргандайсан ўзинг ҳам гўё,
Келажак ўтмишинг каби туюлар.
Яшайсан поми йўқ бир дардга тўлиб,
Томирда қонинг ҳам гўё оқмайди.
Наинки дўст сўзи, наинки маҳбуб,
Болангнинг шўхлиги ёқмайди.
Сокин кечалари, айвонда ёлғиз,
Олис юлдузларга боқасан тўниб,
Улар ҳам кўзингга кўринар бу кез,
Жуда узоқ борса, ёнар қурт бўлиб.
Шувдоқ, инсон дили ажиб муаммо,
Койима бундаини ҳолати учун.
Қўлингдан келса гар мадад бер, аммо,
Ҳар қандай дамда ҳам сен уни тушун.

ЎТИНЧ

Чиндан ҳам асримиз бормоқда ўсиб,
Ҳар қандай кулфатга турмоқ керак шай.
Ажабмас, бобосин бурчакка қисиб,
Насихат ўқиса бирор болакай.

Ажабмас, эрта кун бир шоир укам,
Шеърлар ёзиб юрса Сомон йўлида.
Ажабмас, йўқолса ажаб сўзи ҳам,
Таҳрир топса Инсон замон қўлида.

Ҳар кимга ўз даврин йўригидир ёр,
Майли, тап тортмагин сен ҳам ҳар ишдан.
Болам, фақатгина бир ўтинчим бор,
Ҳазар қилсанг басдир ҳаром-харишдан.

ОДАМ БОЛАЛАРИ

Одам болалари турфа нақадар,
Бирн мўмин бўлса, бошқаси асов,
Бирнга қуюқроқ салом берсанг гар,
Хушомадгўй дейди, номингни дарров.

Майлпга атайлаб бирор кун сен ҳам,
Қад кериб, сипою ўйчан бўлиб юр.
Маломат ёғилар бошингга шу дам,
Сени атайдилар дарҳол такаббур.

Яхшиси дилингда бўлсин муҳаббат,
Ошкор этаверма уни жўрттага.
Авлиё мисоли жим юргин фақат,
Кўзлардан йироқ бўл, чиқма ўртага.

КОМЕТА

Чингиз Аҳмаровга

Ҳар замон, ҳар замон Ер яқинидан,
Ноёб кометалар ўтиб қолади.
Қимлардир кўз узмай нур чақинидан,
Уларнинг суратин олади.
Қимлардир пайқамас, ё бўлмас огоҳ,
Кўп борса таъбирлар кўрган бир тушин.
Улар қайдан билсин, кометалар гоҳ,
Юз йилда бир марта қайтиб ўтишин.
Нечоглик гаройиб манзарадир бу:
Самовий нур билан йўғрилган санъат.
Сомон йўлларида югурган оҳу,
Зухро жамолидан узилган талъат!
Энди яна қачон келар у қайтиб,
Гоҳи юз йил ўтар, минг йилдир гоҳи.
Ёлғиз у ўтмишдан афсуслар айтиб
Олис келажакнинг бўлгай гувоҳи.

ФАҚАТ МУҲАББАТГА ТОПИНГИЛ, ЭЙ ҚАЛБ

II

*Энди висол ўзга, ўзагадир фироқ,
Тўлин ой, ўтинчим ёдингда тутгин.
Бизнинг томонларга йўлинг тушган чор,
Менинг кулбамга ҳам мўралаб ўтгин...*

Гар муҳаббатнинг ҳаётда
турфа хил бозори бор,
Ошиқ аҳли лек муҳаббатга
етишмай зори бор.
Узма кўнгли гарчи ҳижрон
хор этар бир зум сени,
Гул тиконсиз бўлмагай,
ҳар бир чапаннинг хори бор.
Муа каби теккай дилинга
гар жафо этса санам,
Ишлаган водий узра
билки булутнинг қори бор.
Ошиқ аҳли пчра ўзни
донмо мардона тут,
Ишқига восил бўлур
қайда йиғитнинг нори бор.
Айб эмасдир гар муҳаббат
шаънига айтсанг қўшқ,
Бахтлидир, кимнинг муҳаббатга
сазovor ёри бор..

НОМА

Биз томонга, эй вигоро, не бало, бир келмадинг,
Кўзларимга бўлди дунё тим қаро, бир келмадинг.

Кипригинг ўқ, тийги лашкар, шул сабаб садпора дил,
Устига-устак яралди минг яро, бир келмадинг.

Мевга-ку лутф айламабсан, ўзгалар ҳам ноумид,
Аҳли агёр ҳам бўлибдир, бас, адо, бир келмадинг.

Субҳидамда учли оҳим кавкабистонга қадар.
Келди-ю, тубсиз фалаклардан садо, бир келмадинг.

Сен назар солган чечаклардан ари бол эмса гар,
Айлар ардим кўзга гардиш тўтиё, бир келмадинг.

Богларимда саъва хомуш, қумрилар ҳам гунгу лол,
Гуфтигўни ўргатурга сен — гўё, бир келмадинг.

Бағритошсан, хаста айлаб, ҳам йироқ кетдинг вечув,
Тибда дерлар: гоҳи дардга тош даво, бир келмадинг.

Сенга турфа шър битибман, йўл қарар Абдулламан,
Яхшиямки, нома бордир ишқ аро, бир келмадинг.

КЎНГИЛ

Мендан кўнгил уз дейсан,
Қандоқ қилиб узурман.
Сендан кўнгил узган чоғ,
Хазон каби тўзурман.
Тош каби ё кўчгайман,
Тоғларимни айлаб тарқ,
Қуш каби ё учгайман,
Богларимни айлаб тарқ.
Ё деиғвасиз қайиқдай
Қолиб кетгум узлатда,
Карвонидан адашган
Кимса каби кулфатда.
Ё ўт тушган дарахтдай
Ич-ичимдан ёпгайман,
Сен бўлмасанг, муҳаббат
Качбасидан тонгайман.
Мендан кўнгил уз дейсан
Қандоқ қилиб узурман,
Қандоқ қилиб бу кўнгил
Иморатин бузурман.
Ўзингга ҳам, азизам,
Раҳм этсанг-чи бир қадар,
Не бўлурия билмассан,
Сендан кўнгил узсам гар.
Ўйлайсанки, бир тараф
Омон қолур, соғ қолур.
Узилган ул жойда ҳам
Чандиқ қолур, доғ қолур...

Йироқ бўл ҳасратдан, мунгдан, кўзёшдан,
Шаънингга отилган таънада, тошдан.

Мағрур турсанг агар, мағрур дегайлар,
Мутелик изларлар феълл ёввошдап.

Юпанч тополдингми, дунёга келиб,
Устоз ё шогирддан ёки тенгдошдан.

Қашқир тўдасида қолган бир отсан,
Туёғинг синмаса басдир, бардошдан.

Фақат муҳаббатга топингил, эй қалб,
Сен меҳр кўргайсан ўшал қуёшдан.

Ахир боболар ҳам демишлар қадим:
Муҳаббат яратган дунёни бошдап.

ТЎЛИН ОЙ

Кексайган ҳилолим, ай сеп, тўлип ой,
То ҳануз бузурсан ҳаловатимни,
Едимга солурсан энди, ҳойнаҳой,
Сочлари оқарган муҳаббатимни.

Йилларим кечдилар елдим мисол,
Ғунчалар бағрига ҳаёлдай индим.
Энди-чи, толиқиб, ҳорғин ва беҳол,
Ғорларга бекинган шамолдай тиндим.

Билмадим, қайдадир ётар сарғайиб,
Оташин ҳисларим ўралган дафтар.
Қайсидир гўнада бўлмишдир гойиб,
Бир замон қўлимдан учган у калтар.

Энди висол ўзга, ўзгадир фироқ,
Тўлип ой, ўтинчим ёдингда тутгин.
Бизнинг томонларга йўлинг тушган чоғ,
Менинг кулбамга ҳам мўралаб ўтин..

КЕТМОҚДАМАН

Яхши қол, эй, дилбарим, дилда кадар. кетмоқдаман,
Ишқ аро энди ҳолим зеру забар, кетмоқдаман.

На ишончу, на қувончу, на кўнгилдан очма гап,
Барчасидан ушбу кун йўқдир самар, кетмоқдаман.

Мен қуёш юзлимга деб, тун кечалар бердим юрак,
Оқибат отганда тонг қондир жигар, кетмоқдаман.

Неча кушлар ўтди, лекин, сўрманинг ҳолимин бир,
Охирида ҳол сўраб келсанг магар, кетмоқдаман.

Келганимда дедиларки бу йигит копъ зарар,
Кетмагимдан, охир айт, борми зарар, кетмоқдаман!..

МАЛАК

Нечун ўғирладинг ўйу фикримни,
Нечун хаёлимни айладинг сарсон.
Энди мен билмасман борар еримни,
Энди туйғуларим қолди саргардон.

Сени кўргандайман тушимда фақат,
Учиб ўтгандайсан мисоли юлдуз.
Самовий мўъжиза, илоҳий талъат,
Тенги йўқ бир малак, қошлари қундуз.

Насиб этармикан бирор кун висол,
Насиб этармикан тутмоқ қўлингни.
Ва ё ношуд қолган мунажжим мисол,
Пойлаб ўтарманми қайтар йўлингни..

АҚЛ ҲАҚИДА

Шувчалар гўзалсан, гўзалсан санам,
Таърифинг битмоққа ожиздир қалам,
Бир йигит умрини обод этардинг,
Ақл ҳам берганда фалак бокарам..

БИНАФША ДИЁРИ

Телефон жиринглар,
Эшпк қоқилар...
Такрор бу ҳодиса
Кечми ё паҳор.
Яшил гулханларинг
Қачон ёқилар,
Қиш бўйи мен сени
Кутдим-ку, Баҳор.
Энди хуш келақол,
Дилбар Баҳорим,
Энди хуш келақол,
Келгин, марҳабо.
Муҳаббатим ёди,
Гулгун узорим,
Битилмагап шеърим,
Сохрли садо.
Сенсиз тилак билан
Яшармас олам,
Сенсиз ният билан
Узгармас борлиқ,
Гул умри қанчалик
Ўнса бўлса ҳам,
Лекин бериб кетар
Яшашга ёрлиқ.
Баҳорим, келавер
Қайта ва қайта,
Дилкаш дўстим каби
Эшигимни қоқ.
Согинч қўшиқларини
Мен айта-айта,

Майли, йўлларингда
Толайин муштоқ.
Улуғ даштлар билан
Тоғлар ораси
Аму билан Сирга
Пайваздир жоним,
Бундадир чаманнинг
Асли, сараси.
Бинафша юрти бу —
Ўзбекистоним...
Телефон жиринглар,
Эшик қоқилар,
Такрор бу ҳодиса
Кечми ё наҳор.
Яшил гулханларинг
Қачон ёқилар,
Эркалингинг тутмай,
Келсанг-чи, Баҳор!

* * *

*Тақдир йўригидан розиман минг бор,
Менга дуч айлади сени эй, нигор.
Кўзингда поёнсиз умримни кўрдим,
Сенсиз бир лаҳзанинг ўтмоги душвор.*

КЎЗГУ ПАРЧАЛАРИ

Кўзгу парчалари йўлакда ётар,
Унсиз шарпалари руҳимга ботар.

Юзларим акс ётар бир парчасида,
Кўзларим акс ётар бир парчасида.

Брида осмон акс ётса агар,
Брида қушларнинг рақси жилвагар.

Оламнинг яхлит бир сувратин аммо,
Намоён ётолмас бу кўзгу асло.

Хилқат унинг учун бут бўлмас мангу,
Ахир, парча-парча синган кўзгу бу.

Мени маъзур тутгин, муҳтарам инсоп,
Сувратинг чизолмай турибман ҳайрон.

Бир кун фазилатинг олсам қаламга,
Бир кун қабихлигинг ёйгум оламга.

Бир кун кўз ёшларинг қоғозимдадир,
Бир кун заҳарханданг овозимдадир.

Бир кун ўтмишингдав фарёд солурман,
Бир кун иқболингдан ўйга толурман.

Сенинг бўй-бастивгни кўрсатмоқ учун,
Кўзгу керак ахир яхлит ва бутун.

Шоир юраги-чи, оламда яккаш
Ўша чил-чил синган кўзгуга ўхшаш.

УҚТИРИШ

Унга уқтирдилар,
Оқни қора, деб,
Чунки бир қорави,
Оқлаш лозим эди.

Унга уқтирдилар
Тоқни бу — жуфт, деб,
Чунки битта жуфтин
Тоқлаш лозим эди.

Унга уқтирдилар
Қингир тўғри, деб,
Чунки бир қингирни
Еқлаш лозим эди.

ЖУЖА

Бир воқеа хаёлимдан кетмас спра ҳам,
Бамисоли болалигим акс этган кўзгу.
Бизнинг энгил-бошимизни ювай деб онам,
Тонг чоғидан дошқозонда қайнатарди сув.

Тонг чоғидан ёнар эди саксовул чатнаб,
Ўчоқ ичра тарам-тарам, лаҳча-лаҳча чўғ.
Бир қарасанг, чаманзордай турарди чақнаб,
Бир қарасанг, лолазордан зарра фарқи йўқ.

Ўша асно дайдиб юрган ўрдак жўжаси,
Қизиқсиниб яқин келди ўчоққа томон.
Анқайганча бир сония турди чамаси,
Сўнг дафъатан ўтга урди ўзин беомон.

Унинг сариқ вужудчаси «лов» этди фақат,
Билмам, уни мафтун этмиш қандоқ манзара?
Не бўлса ҳам хотирамда қолди шу қолат,
Менинг мурғак шууримда очилди яра.

Йиллар ўтди, не мардона зотларни кўрдим,
Оташларда бунёд бўлиб, оловлар кечган.
Ҳақ йўлида кетаётиб фидойи мардум,
Лазо бўлиб паровознинг ўтини ичган.

Бу дунёда оловлар кўп, оташгоҳлар мўл,
Адолат деб ёнганларга абадий шараф.

Лекин, укам, бир гапимдан менинг огоҳ бўл,
Чопаверма ҳар йилт этган оловга қараб.

Ҳа, дупёда оловлар кўп, бириси — маёқ,
Бири эса жаҳаннамнинг ўзи чинакам.
Эпласанг гар зулматларда ёқа ол чароғ,
Хотирангда турсин лекин ўша жўжа ҳам.

ИНСОН ҲУРМАТИ

Соқоли кўксига тушса ҳам гарчанд,
Инсон аталмагай масалап, серка.
Одамлик ҳурмати шунчалар баланд,
Уни ураберма ҳар нафас ерга.

Бугунча эмаклаб юрган шу жужуқ,
Эрган кашф этади балки дунёлар.
Тыриклик сен билан барҳам топмас, йўқ,
Ҳамиша оқади оққан дарёлар.

Итқит жаҳолатни, ақлга юз тут,
Бунчалар эътиқод қўйма жабрга.
Бир кунн кўз юмсанг, сени ҳам эл-юрт,
Бошида кўтариб элтар қабрга.

КЎРДИМ

*Соддадил одамни жуда кам кўрдим,
Борин ҳам шикаста, кўзин нам кўрдим.
Дунёда фирибгар кўп экан, лекин,
Уларнинг барчасин шод-туррам кўрдим.*

ХУСУМАТ

Дувёнинг бори шу,
Ҳар қандай зот ҳам,
Айбин олавермас бўйнига.
Балки, шу боисдан, қанчалар одам,
Тош солиб юради қўйнига.

Хусумат, дейдилар ушбунинг отив,
Дастидан йиғинлар, уйлар безовта.
Безовтадир ҳамма ошкор ё ботиқ,
Азалар безовта, тўйлар безовта.

Ҳарҳолда бўлмагай қиёмат қойим,
Буларнинг кўшлари қуруқ савлатлар.
Ёмондир, ёмондир, қўйнига доим,
Тош солиб юрса гар давлатлар.

Гар улар юрсалар кучин пеш қилиб,
Ким тинглар заминнинг дардли патрасин.
Майда тошчалар-ку ўтар, ишқилиб,
Унинг каттасидан худо асрасин.

МЕНГА ҲАЁТНИ БЕР...

Сеп менянг дардимга қилибсан ҳавас,
Ҳавасинг келибди шифоховамга.
Демишсан: «Ер унга омад ҳар нафас,
Айрича ялтифот бор бу одамга...»

Сеп-ку, ёвқур Инсон, соғ ва саломат,
Тоғларни йиқади пурккан нафасинг.
Билмадим, юз бермиш қандай адоват,
Заққум доруларга келмиш ҳавасинг.

Менга одам феъли аёндин бир оз,
Ошпоман мен унинг гиналарига.
Ажабо, бор экан сендек ишқибоз,
Докторнинг тигию нишаларига.

Руҳимда осойиш, дилимда чароғ,
Шифокор аҳлига ўқурман таҳсин.
Лекин хитоб айлай сенга ушбу чоғ:
Олгин, дардларимнинг олгин барчасин!

Ойдин палаталар сенгадир тортиқ,
Шифтга боққанингда қоматинг кергил.
Менга бу ҳашамлар керакмас ортиқ,
Менга ўз кулбаи хонамини бергил.

Жарроҳ наштари ҳам сенгадир писор,
Сенга, табобатнинг жаъми малҳами.
Менга-чи, бир умр бахш этсин мадор,
Мупис дўстларимнинг меҳр олами.

Дардан аримасин вужудинг ҳеч бир,
Йўлдош ниятинга етишгин шитоб.
Менга машаққатли тирикликни бер,
Менга бўлақолсин мангу шу азоб.

Шоир яшамайди асло беалам
Ва бирон кимсага истамас бало.
Лекин ўзгаларнинг кулфатига ҳам,
Ҳасад қилганларга шу тилак раво...

ФУРҚАТ НИДОСИ

Мен Ватандан кетмаганман.
Айри тушганман холос,
Ажрагандек сув кечарда
Бир нафас тандин либос.
Юрт у ёнда, мен бу ёнда,
Ўртада ҳижрон сели,
Авга кўприк ташламакка
Байтларим бўлди асос.
Ўксиб-ўксиб йигладим мен,
Мисли тил билмас гўдак,
Оназор кўкрагидан
Айрилиб қолган бехос.
Мен Ватанда Холмуҳаммад
Ўгли Зокиржон эдим,
Фурқатий деб ном қозондим,
Бунга ҳижрон иқтибос.
Сўймаган ишқ, ўлмаган қалб,
Бир уюм тупроқ бўлиб,
Сарзаминдан бош кўтарди,
Ушбуга қабрим қиёс.
Ким Ватан деб ёна-ёна
Кул бўлиб битмиш магар,
Ўт-оловни мендан олсип,
Ўт-олов мендан мерос.
Шоврингни ёд этарда ўзбегим,
Сепдан ўтинч:
Бир-бирингга қил мурувват,
Бир-биринг бағрингга бос!

Абдулла Орипов. Ишовч кўприклари

ИККИ АМЕРИКА

III

*Ногаҳон турганиб йиқилсанг, шу дам,
Ҳозиру нозирдир иккаласи ҳам.
Бири мадад берар инсофга келиб,
Бири чўнтагингни кетади шилиб.*

ТУНИСЛИК БОЛА

Римда Тунисдан иш ахтариб келган бир
ўсирирни устидан бензин қўйиб ёқиб
юбордилар.

Афсус разолатга ботди бу очуи,
Айбни яратганга тўнкамоқ нечун.
Сенга ўт қўйдилар бир эрмак учун,
Римга нега келдинг тунислик бола?

Биламан сен учун парча нон қаҳат,
Замин мазор бўлса, Африка лаҳад.
Ўт қўйса, ўт қўйсин ўз элинг фаҳат,
Римга нега келдинг тунислик бола?

Бу шундоқ манзилки, дўстни ёвлайди,
Ота ўз фарзанди авраб товлайди.
Бу юртнинг сайёди одам овлайди,
Римга нега келдинг тунислик бола?

Шундоқ ҳолга келмиш қадимий Лотин,
Булгалар шарафин, булгалар зотин,
Чумолича кўрмас одам ҳаётин,
Римга нега келдинг тунислик бола?

Ҳа, олов остида буткул ер юзи,
Тутунга тўлмоқда одамзод кўзи,
Ёниб кетмасайди заминнинг ўзи,
Римга нега келдинг тунислик бола?

КАЛИФОРНИЯДА ЧОЙХЎРЛИК

Ҳар бир элнинг удумлари бордир, албатта,
Гар уларни ҳурмат қилсанг сен ҳам иззатда.

Одамларнинг таоми ҳам турли-туман, бой,
Дейлик, бизнинг ўзбек учун гоят азиз чой.

Майли, турфа одатларни ўтирмай сўйлаб,
Кезар эдик, хуллас ўзга мамлакат бўйлаб.

Кезар эдик гоҳи жадал, гоҳо олиб тин,
Алланарса етишмасди бизларга лекин.

Яъни бизни тутгап эди чойнинг хумори,
Унинг ўрнин боса олмас на май, на дори.

Шу муродда тўпланишиб сайёҳлар бир кун,
Қаҳвахона томон юрдик чойхўрлик учун.

Қарши олди унда бизни хўжайин — жаноб,
Тавозе-ла тутди дарҳол шарбат ва шароб.

Биз-чи, унга чой бер, дея ишора қилдик,
Мақсадимиз англагунча овора қилдик.

Буржуй соҳиб меҳмонларга айлади карам,
Ҳозир бўлди чойу чойнак ва пиёла ҳам.

Ҳамроҳимиз юрда машҳур ошпаз Турсупбой,
Қоидасин келтирганча дамлай кетди чой.

Хўжайин-чи, ёнимизда ўлтириб шу зум,
Турсунбойни кузатарди лабда табассум.

Чамаси у ўйлар эди: шу ҳам ташвишми?
Чой дамлаш ҳам бу дунёда қийин бир ишми?

Дарҳақиқат, зум ўтмайип тайёр бўлди чой,
Пилани қўлга олди энди Турсунбой.

Аён ганки, қайтармасанг чой бўлмас ширин,
Сафардошлар яхши билар бу ҳолнинг сирин.

Шундоқ қилиб чойхўрликнинг фурсати етди,
Ҳа, Турсунбой чойи энди қайтара кетди.

Даврамиз соз, маромида эди барча иш,
Лекин мезбон авзойида бўлди ўзгариш.

Кўзларини катта-катта очиб у ҳайрон,
Аяқайганча қараб қолди Турсунбой томон.

Бўйини чўзиб тикилди ҳам бир-икки бора,
Бизга мўлт-мўлт қарар эди соҳиб бечора.

Турсунбой-чи, чойни тинмай шопирар эди,
Хўжайиннинг ҳайратини оширар эди.

Гарчи бизнинг одатлардан кулмас экан у,
Чой қайтариш нималигин билмас экан у.

У ўйлабди, паришонлик билан, ҳойнаҳой,
Ноъмақул иш қилаётир ҳозир Турсунбой.

Пилани чайиб, юқин тўкмай пойгакка,
Қуйган эмиш қайта-қайта яна чойнакка.

Одатимиз англагач, у, дилдан кулишдик,
Ўзбекча чой мазасини бирга бўлшидик.

Эвди чойнак-пиёлапи олиб атайип,
Чой қайтариб ўтирарди ўзи хўжайип.

Юрган дарё дер, халқимиз, юрсанг кўргайсан,
Хўп ажойиб суҳбатларнинг гаштин сургайсан.

Гоҳо оддий мулоқотдан яшнагай диллар,
Учрашганда йироқ эллар, олис манзиллар.

Саёҳатда турфа гаплар бўлади, жўра,
Чойхўрлик соз, жапжаллашиб юргандан кўра.

МЕКСИКА

Бобонгни бунчалар яхши кўрмасанг,
Момонгни бунчалар яхши кўрмасанг.

Бошингда қандайдир жондорнинг шохи,
Қулоққа осибсан бир уюм зирак.
Бизнинг бу асрда бобонг арвоҳи.
Бунчалар азиздир, бунчалар керак.

Олис фазоларга фикрин қаратган,
Замон қудрати бор қалбинг кўрида.
Лекин қачонлардир бобонг яратган,
Тош ҳайкал турибди унинг тўрида.

Инсон тарихида илк маданият,
Сенинг тупроғингда бўлганмиш барпо.
Гапларинг нечоғ рост билмадим, фақат,
Сенга қуллуқ қилгум рўйинган даҳо.

Мудҳиш босқинлардан тирилиб чиқиб,
Ўзини таниган элингга, балли.
Сонсиз кўчкиларда йиқилиб, йиқиб,
Тошдай тарашланган тилингга, балли.

Пойингда минг йиллик қабрлар тўпи,
Бу менинг гўрим, деб йиғлайсан атай.
Ўтмишга тортилган камонинг ипи,
Уқ эса олдинга учмоқ учун шай.

ЛОС-АНЖЕЛОС КЎЧАЛАРИДА

Манфаат кўрмаса сендап агарда,
Мушук ҳам офтобга чиқмас,— дейди халқ.
Итдай ўлиб кетсанг ушбу шаҳарда,
Биров сени текин кўммаслиги ҳақ.

Салом ҳам манфаат, алпк — манфаат,
Яхшилик бу жойда ғаройиб бир иш.
Кимгадир кўргазсанг агар марҳамат,
Сенинг номинг бўлар сарқит ва ўтмиш.

О, меҳру оқибат шу бўлса агар,
Боламга берсам гар, таъма билан нон,
Майли мен хор бўлай элда дарбадар,
Ўтмишга айланиб қолай шу замон.

САН-ФРАНЦИСКОЛИК ТАЛАБА БИЛАН СУХБАТ

(Оқ шеър)

Менинг гапим билан дунё ўзгармаса,
Сенинг гапинг билан дунё ўзгармаса,
Унинг гапи билан дунё ўзгармаса,
Аҳвол шундоқ экан, деб жим ўтираберсак —
Яхшими?

Қуёш бир кишивики эмас, шубҳасиз,
Юлдузлар бир кишиники эмас, шубҳасиз,
Ой ва ер бир кишиники эмас, шубҳасиз,
Модомики, шундоқ экан, нечун бу талотўп —
Нечун бу шўриш?

Сталинградда ҳалок бўлганларнинг,
Совмида ҳалок бўлганларнинг,
Сабра-Шатилада ҳалок бўлганларнинг
Яшашга ҳақлари бормиди, ахир?
Бор эди, шаксиз!

Билъакс ҳайқирмоқ керак — жим ўтиргандан кўра,
Тирикликни талаб қилмоқ керак — жим ўтиргандан
кўра,
Бақирмоқ, ҳа, бақирмоқ керак — жим ўтиргандан
кўра,
Бақир, ҳа, бақир, қулоқлари батанг бўлсин токи —
Урушқоқ афандиларнинг..

ЮГУР, БИЗНЕСМЕН!

Бировинг ақчасан, бировинг шамшир,
Биринг пўноқроғу бировинг абжир.
Биринг мансаб учун излайсан тадбир,
Замонинг шул экан, югур, бизнесмен.

Биз «эркин дунё», деб йиртасан оғиз,
Биринг оддий галварс, биринг ялмоғиз.
Биринг пўчоқ бўлсанг, бировинг мағиз,
Замонинг шул экан, югур, бизнесмен.

Солса тоғорага чиқмайди кирип,
Ҳазрат шайтон эрур сиғинган пирип.
Хуллас, ғирибгарсан, йўқ пинҳон сирип,
Замонинг шул экан, югур, бизнесмен.

Ҳаммадап ғам арир, сендан кетмайди,
Доим безовтасан, ишинг битмайди.
Агар имйилласанг кунинг ўтмайди,
Замонинг шул экан, югур, бизнесмен.

Сен на бой эурсан ва на камбағал,
Яшайсан бир-биринг алдаб галма-гал.
Тинчийсан қабрга кирганинг маҳал,
Замонинг шул экан, югур, бизнесмен!

КЕКСА МУҲОЖИР

— Нега қаддинг эгик, нега бошинг ҳам,
Нега вигоҳингни тортади тупроқ?

— Менинг ер устида тапишларим кам,
Менинг ер остида дўстларим кўпроқ.

ЭТНА ВУЛҶОНИ

Ҳануз ёниб ётар Этна вулқони,
Дафъатан ўхшар у оловранг гулга.
Оқиб тубавларга лава тўфони,
Секив айлапади қон-қора кулга.

Мен унинг қошида сақладим сукут,
Ҳа, бир чоғ оловли эди йўлларим.
Энди у оташлар бўлдилар унут,
Пойшигда ётибди энди... кулларим.

*Сицилия ороли,
Италия*

ЗАМОН АРАВАСИ

Шундай бир қавм бор —
Изғиб юради,
Давру давраларнинг чорраҳасида.
Утган ҳар отлиқни пойлаб туради,
Бир нима ундириб қолмоқ қасдида.
Замон араваси келганда шитоб,
Таъмагир бу қавм энди нетади?
Қудратли қутқуга беролмасдан тоб,
Ғилдирак остида қолиб кетади.

САВОЛ

Танҳо саҳроларга бош олиб кетсам,
Е йироқ горларни ошён этсам,
Бедўсту беёрон тугасам, ботсам,
Кўнглинг тўладими, ўшанда, айт-чи?

Қолмаса дунёда мөндан хотирот,
Наинки хотирот, оддий, жўн бир от.
Бўлса на бир қавмим, па хеш, на авлод,
Кўнглинг тўладими, ўшанда, айт-чи?

Оламга ўт қўйса ҳар айтар сўзинг,
Йиқсанг дунёларни — тиккан чоқ кўзинг,
Сўнгра мўри каби қолсанг бир ўзинг,
Кўнглинг тўладими, ўшанда, айт-чи?!

ҒАЛАТИ ЗОТ

*Енроқнинг тагидан ўтганми бу зот,
На дўстин, на ёрин хушлайди.
Бошини силасанг, шу заҳот,
Қўлингени тишлайди...*

ЕЛҒИЗ ОДАМ

Қийин, сенга, қийин,
Жуда ҳам қийин,
Саломингга биров алик олмаса.
Вақт-соатниг етиб, ўлганингда
кейин.

Бошингда бир кимса фарёд солмаса.
Чиндав ҳам севмасанг ёруғ оламини,
Дилдаги арзингни кимга очурсан,
Балки шу сабабдан, жами оламини,
Озурда қилишга шошурсан...

«МЕНИ САЙЛАНГ»

Эй, аҳли дивнат, ҳангоматалаб,
Мана бу нидога қулоқни шайланг.
Ҳамзанинг давридан келар битта гап:
«Мени сайланг. Мени сайланг».

Уларнинг жисми-ку, йўқдир кўп замон,
Лекин руҳлари бор, эътибор айланг.
Идоралар узра янграйди ҳамон:
«Мени сайланг. Мени сайланг».

ТУН МАНЗАРАЛАРИ

Оқшом чўка бошлар кўҳпа зампага,
Узоқ ёвуқларда ўчар чироқлар.
Борлиқ аста-секин юз бурар тунга,
Қорая бошлайди йироқлар.

Тунги сукутдир бу, тунги сукуват,
Ором тун тўшагин йўқлай бошлайди.
Кундуздан чарчаган уйғоқ машаққат
Сокиа томирларда ухлай бошлайди.

Жажжи тумшукларин патяга тикиб,
Толиқиб, толиқиб мудрайди қушлар
Тунги тайёралар учар эптикиб,
Уларнинг қўйпида ухлайди тушлар.

Қандоқ гўзал чоғ бу — самовий ҳолат,
Чексиз кинот ҳам мудрайди сокип.
Узоқ мажлислар ҳам тин олар бу вақт,
Бўм-бўш кўчаларда сукупат ҳоким.

Бизнинг ёқларда ҳам шундоқ манзара,
Ухлайди тинмағур ёзувчилар ҳам.
Бўғиқ алаҳсирар соқов шаршара,
Ухлар кечаларнинг моҳмони — шабнам.

Ухлар премьерлар — эртаси потинч,
Ухлар капалаклар, ухлар йўлбарслар,
Ошиқлар дилида ухлайди соғинч,
Шикоятлар ухлар, ухлайди арзлар.

Ухлар қотиллар ҳам, чақалоқлар ҳам,
Ракеталар ухлар — шундоқ ҳол мавжуд.
Йироқ дунёлар ҳам ухлайди беғам,
Гўё тинган каби олам беҳудуд.

Фақат битта туйғу ухламас бироқ,
Унинг тўшагида миҳ бор то абад.
Уни қийнаб ётар омонсиз сўроқ.
Фақат ухламайди биргина ҳасад.

ИЛҒОР ИШЧИ ВА ЧАҚҚОН МУХБИР ҶИССАСИ*

Ишчи тонгда туриб олиб
Қурилишга боради.
Гишт теради, тош йўнади,
Шағалини қоради.

Қўл ишда-ю, аммо ўзга
Хаёл кезар бошида,
Богчадаги қизчасининг
Лентаси йўқ сочида.

Телпагини йўқотибди,
Ўйинқароқ кенжаси.
Янғисиви оббер,— дейди,
Йиғлаб чиқди кечаси.

Бировига панка керак,
Ўйлаб ҳамма-ҳаммасин,
Ишчи шу кун икки ҳисса
Бажаради нормасин.

Кун ярмидан оғмай туриб
Мухбир келиб қолади,
Илғор,— дея уни, дарров
Суратини олади.

---

* Ушбу шеър 1968 йилда ёзилиб мушоираларда ўқилган, лекин маълум сабабларга кўра матбуот юзини кўрмаган. Қўлёзма ҳам негадир йўқолиб кетган эди. Шеърни 9 йил магнит лентасида (овозим билан) сақлаган фаргоналик шеър ихлосманди Тоймас Рўзиевга ва унинг топширишида астойдил ташаббус кўрсатган «Ешлик» журнали едакциясига ўз миннатдорчилигини билдираман. (Муаллиф.)

Эртасига газетала
Хабар чиқар бир қулоч:
«У янги йил шарафига
Меҳнат қилди...» На илож!

Газетани ўқиб ишчи
Кулибгиша қўяди,
Илгорлигин сабабини
Янги йилга йўяди.

Кунлар бир-бир ўтиб борар
Қамчилашиб отини.
Вақти етиб бир кун унинг
Туғиб қолар хотини.

Ким ҳам ахир толендан
Қувонмайди бу чоғда.
Ўғил кўрдик, деб қўяди,
Оғзи унинг қулоғда.

Ўлмай бир кун катта бўлса
Одам бўлар чақалоқ.
Аммо ҳозир боқиш керак,
Оч қолмасин бақалоқ.

Ахир жиндай чиқим керак,
Ўйлаб ҳамма-ҳаммасин,
Ишчи шу кун уч баравар
Бажаради нормасин.

Кун ярмидан оғмай туриб
Мухбир келиб қолади.
Пешқадамнинг тагин боплаб
Суратини олади.

Эртасига газетада
Хабар чиқар бир қулоч:
«Балиқчилар кунига у
Меҳнат қилди...» На влож!

Газетани ўқиб ишчи
Кулибгиша қўяди.
Илғорлигин сабабини
Балиқчига йўлди.

Кунлар яна ўтиб борар
Бир-бирини қувлашиб,
Ҳозирчалик ёмон эмас
Яшайдилар қувнашиб.

Аmmo одам ҳаётида
Бордир куннинг қораси,
Ажал етиб бир кун унинг
Қазо қилар онаси.

Марҳум деган ўзи бориб
Кирмайди-ку қабрга.
Чиқим керак кўмишга-ю,
Майда-чуйда тадбирга.

Онасининг ўлишини
Қайдан билмиш у ғариб,
Йўқса аввал озроқ нарса
Қўймасмиди жамғариб.

Қабр устига лавҳа керак...
Ўйлаб ҳамма-ҳаммасин,
Ишчи энди тўрт баравар
Бажаради нормасин.

Кун ярмидан оғмай туриб,
Мухбир келиб қолади.
Пешқадамни қаққайтириб
Суратини олади.

Эртасига газетада
Хабар чиқар бир қулоч:
«Май байрами шарафига
Меҳнат қилди.» На илож!

Газетани энди ишчи
Бир бурчакка отади.
Бу мақтовга нима дейсиз?
Уйлаб боши қотади.

Уйда бундоқ таъзия-ю,
Бу ёқда бу масхара.
Наҳот одам аҳволини
Сўрамаса тасқара.

Энди иш ҳам қолиб кетиб
Сўка бошлар гурбатни:
«Биламиз-ку биз ҳам ахир
Байрамларга ҳурматни.

Буюк замон оғушида
Етдик биз ҳам вояга.
Қалбларимиз лиммо-лимдир
Коммунистик ғояга.

Майли баҳор байрамидек
Яшнатайлик оламни,
Лекин ука ёшлик қилиб
Рапжитдинг-ку одамни».

Ўйлаб ҳамма-ҳаммасини
Хуллас тинчи йўқолар,
Хумпарни бир бошлай,— дея
Газетага йўл олар.

Кейин билса мухбирнинг ҳам
Бор экан ўз холаси,
Чиқим учун ёзган экан —
Туққан экан холаси

ИСМ ҲАҶИДА

(Ҳазил)

Хаёлимга келар гоҳ ғалат бир гап,
Гар уни эл аро сўйлаб юрмасман.
Билмадим не боис, билмам не сабаб,
Исмимни бировга раво кўрмасман.

Улуғ отдошларим мақоми юксак,
Мен шогирд эрурман гарчанд аларга.
Ҳар нечук, бир гапни айтмоғим керак:
Осон бўлмаган ҳеч Абдуллаларга.

БЕМАҲАЛ ҚОР ЕҚҚАН КУНИ...

(Ҳазил)

Гул чоғи, бўстонга иштиёқ баланд,
Нечундир бемаҳал ёга кетди қор.
Дикторнинг бир оғиз эълони билан
Чиндан ҳам қайгадир беркинди баҳор.

Бу фурсат чамансиз кўнгиллар ярим,
Булбулни қувламанг дostonимиздан.
Сиздан нима кетди, диктор дўстларим,
Қорни кураб қўйинг бўстонимиздан.

АДИ-БАДИ ҲАҶИДА РИВОЯТ

Хотин бир кун эрига:
— Манов иш қандоқ,— деди.
Эри эса жавобан:
— Ундоқмас, бундоқ,— деди.
Хотин деди:— Болаши,
Бундоқ қилиб боқамиз.
Эри деди:— Ундоқмас,
Мундоқ қилиб боқамиз.
Хотин деди:— Меҳмонни,
Кутмоқ керак бунақа.
Эри деди:— Йўқ, асло,
Менинг гапим мунақа.
Хотин охир чарчади,
Ҳаётдан тўйди ҳатто.
Бола-чақа, молу мулк,
Бисотдан тўйди ҳатто.
Ўзимни осаман деб,
Эълон қилди сўзини...
Бунақа осмаслар деб,
Эри осди ўзини.

БЕМОР ВА ТАБИБ

— Сочим тўкилмоқда, эй дово табиб,
Нима қилмоқ керак, чорасини айт.
— Эллик йил юрибсан уни кўтариб,
Яна ҳаққинг борми? Боқ бунга лоқайд.

— Нетай, ҳозир табиб топгил имконни,
Қулоқ ҳам битмоқда, плғамас тақир.
— Эллик йил эшитиб яхши-ёмонни,
Шўрлик чарчабди-да, ҳордиқ бер, ахир.

— Лекин юрак санчар, даво қил, табиб,
Майли қулоқ битсин, майли чиқмас мўй.
— Эллик йил маҳрингга ишлабди, ҳадеб
Уни ҳам қийнама, ўз ҳолига қўй...

Бемор рози қайтди шул кун уй ёққа,
Демак, аъзолари ўтабди бурчин.
Раҳмат тушган сочга, битган қулоққа,
Юракка ҳам раҳмат хизмати учун.

Ўша тун ухлади у дориломон,
Беморни ҳаловат бағрига ютди.
Аъзолар ҳордиққа чиқмиш, йўқ гумон,
Уларнинг борлигин тамом унутди.

Гўёки соч унда бўлмаган ҳеч ҳам,
Гўёки қулоқ ҳам асли покерак.
Кўксига жойлашиб аллақайси дам,
Уни хўб қийнабди қапдайдир юрак.

Бемор хурсанд эди, шод эди, хуллас,
Шифо топган эди малҳамсиз, текин.
Бемаънп ташвишлар ортиқ қўйнамас,
Сабаби нимадир? Билмасди лекин.

Табибнинг қошига келди у хуррам,
Деди: мўъжизангни аён эт менга.
Табиб жавоб қилди: ўзингни бўтам,
Йўқ деб ҳисобласанг — киргайсан мингга!

АҲМАД ЗОИРНИ ТИНГЛАБ.

Эй, сорбон, оқистарон...

Саъдий

Шошмагин, эй, карвон, тўхтагин бир он,
Сўзлайин эзгулик, шафқат отидан.
То барпо бўлибди кўҳна бу жаҳон,
Карвонлар оқ чекар ёвлар зотидан.

Шошмагин, эй, карвон, тўхтагин бир он,
Она Шарқ сеҳри бор жиҳозларингда.
Сенда йиғлаб борар Саъдий навжувон,
Рудакий меҳри бор баёзларингда.

Шошмагин, эй, карвон, тўхтагин бир он,
Чашми зилол бўлиб дардингни олай.
Ё бир япроқ мисол бўлай соябон,
Сўнгра хазон янглиғ йўлингда қолай.

Шошмагин, эй, карвон, тўхтагин бир он,
Умидли бу жаҳон ғамга бўлмас ғарқ.
Изингдан термилиб қолмай то полон,
Қумликлар бағрида ғойиб бўлма, Шарқ!

ОЙБЕК ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Қалби пок мардона элнинг,
Сен азиз фарзандисан.
Ганжу мулкка бергисиз эл,
Гавҳари, дилбандисан.
Ҳар калиманг маърифатнинг,
Уфқида ойдек тўлиб,
Эл аро топдинг шараф сен,
Устоз Ойбек бўлиб.
Шан ҳаётинг одамийлик
Хайру софликдан пишон,
Чақнади шеърингда нурли
Ивқилоб бирлан замон.
Гоҳ Навоий суҳбатингда,
Гоҳ Торобий, Йўлчи гоҳ,
Сен севикли даврим ўғли
Бегумон, беиштибоҳ.
Хизматингдан, ҳикматингдан
Элу юрт мангу ризо,
Ўчмагай, номинг асрлар
Сўнгида бергай садо.

АБДУЛЛА ҚАҲҲОР

(Устознинг 60 йиллиги муносабати билан бир гуруҳ
адиблар довои оша Фарғона водийсига сафар қилган
эдик. Бу шеър ўша пайтлази ёзилган.)

Йўллар ортимизда қолар эдилар,
Саҳролар қоларди чексиз, бетакрор.
Нега улар чексиз, десам дедилар:
Бу ердан ўтганди Абдулла Қаҳҳор.

Йўллар ортимизда қолар эдилар,
Чўққилар қоларди юксак ва қатор.
Нега улар юксак, десам дедилар:
Бу ердан ҳам ўтди Абдулла Қаҳҳор.

ТУҶАЙ

Мен демам асло сени: шўрлик Тўқай,
Дардлисан, лекин мудом нурлик Тўқай,
Чунки сен озод замонин истадинг,
Мақсадинг ҳурлик эди, ҳурлик, Тўқай.
Ўзбегу тотор, қозоқ, бошқирд бўлиб,
Кўринурсан менга гоҳ турлик Тўқай.
Сен қоронғу кечалар битдинг ёниб,
Тиқди гўрга аслида зўрлик, Тўқай.
Ҳақ сўзингга миллатинг кўз тикса ҳам,
Неча зотлар қилдилар кўрлик Тўқай.
Русия Ленин бўлиб келди қачон
Кетди элдан камситиш, хўрлик, Тўқай.
Ҳеч ажаб эрмас Сени ёд айласам,
Иккимиз ҳам бир қия, ўрлик, Тўқай.

.

МУСТАЙ КАРИМГА

Ажаб, битта юртнинг учта номи бор,
Гарчи у уч помлик битта бўстондир.
Узоқ тарихлардап бир ном барқарор,
Ўрта Россияда Ойгулистондир¹.

Ажаб, битта юртнинг учта номи бор,
Ойгулдап тарқалган бир гулистондир.
Бу кун номи унинг метин ва пойдор,
У — азиз, мўътабар Бошқирдистондир.

Ажаб, битта юртнинг учта номи бор,
Учинчи ушбу ном менга аёндир.
Бу шеърий қўрғондур, мангуликка ёр,
Бу улуғ шеър юрти — Мустайистондир.

---

¹ Ойгулистон — Бошқирдистоннинг қадимги номи.

ҚАРДОШ ШОИРГА

Шаҳар талашмагип, дарё талашма,
Истеъдод талашма, даҳо талашма.
Табиат яратган яйловда хуррам,
Биздек ўтлаб юрган жонзодсан сен ҳам.
Бу кўҳна тупроқни ковласанг агар,
Чпқар печа номсиз дарё ва шаҳар.
Кечмиш даҳоларнинг айтган сўзлари —
Аҳли динпатнинг мулкидир бари.
Тангрини елк бора ўйлаб топган ким?
Бу савол қошида барчамиз ҳам жим...
Қурбинг етса магар қўрғон яратгин,
Оламини ўзпигга майли, қаратгин.
Қиммат бергин бизга асл, бебаҳо,
Номингни атайлик майлига, даҳо!
Тариқдай замин бир ва Инсон бирдир,
Билмаган мардумга бу ҳолни билдир!
Шунда мен қошигда эгарман бошим
Ва сени атарман чиндан қардошим!

ЕШ ШОИРЛАРГА

Жуда ғалатидир бу кўҳша олам,
Менинг кўзим билан гар боқиб турсанг.
Қизиқ, дарҳақиқат, кап-катта одам,
Еш бола сингари шеър ёзиб юрсанг.

Мени кечирсинлар қарри шоирлар,
Кечирсин, кимки гар ўз қадрин билса.
Ахир нима қилай, чорласа сирлар,
Ахир нима қилай, шеър ёзгим келса!..

СИРДАРЕ

*Журналист Абдурахим Абдуллаев
хогирасига*

Шаҳарлардан узоқ,
Кентлардан йироқ,
Оқасан, ўзингни овутиб гўё.
Юришинг сокину, туришинг овлоқ,
Номинг ҳам шу сабаб асли Сирт дарё.
Тўлқинларинг тиниб чашмадек сиздинг,
Ҳар дилда уйғотиб шафқат-раҳмни.
Шундай аҳволингда қандоқ оқиздинг,
Ўзингдан ҳам ёввош Абдурахимни.

Абдулла Орипов. Ишонч кўприклари

АЙТИШУВ

IV

* * *

*Соч ҳам тўкилмоқда, омонатдир тиш,
Изғирин юракка ураётир ниш,
Баҳорим бетўхтов қиш томон ўтди,
Ез, кузни қисқартди машаққат, ташвиш.*

ВАЪДАЛАР

Мен қўрқаман Янги йилга
Шеърлар битмоқдан,
Ўқувчимга йўқ нарсани
Ваъда этмоқдан.
Айтилдими — бажарилса
Ваъда ва тилак,
Йўқса, бир йил кўздан йироқ
Юрмоқлик керак.
Ваъда бериб айтамыз биз:
Йўқолгай нифоқ,
Меҳнат қилгай катта-кичик
Бўлиб иттифоқ.
Ўарабсизки қай бировлар
Аҳдини бузгайлар,
Зум ўтмайини ўзларича
Режа тузгайлар.
Ваъдамыздан ўрин олар
Албатта виждон,
Янги йилда, деймиз, ҳар ким
Бўлгай покдомон.
Лекин риё бир бурчакда
Пойлаб туради.
У ҳам энди кимларидир
Йўлдан уради.
Шухратпараст, лўттибозга
Ўрин йўқ сира!
Ҳар биримиз бўлажакмиз
Соф ва бокира!—
Янги йилда ана шундай
Янграб сўзимиз,

Эртаси-чи, лўттибозмиз
Баъзи биримиз,
Дўсту ёрга меҳримизни
Этамиз изҳор,
Сўнг йил бўйи бегонадир
Кимларга дийдор.
Янги йил-чи, барчасига
Қарагай кулиб,
Келаберар, кетаберар
Ишончга тўлиб.
Қарпмаймап, мангу ёшман
Деганнинг, бироқ,
Қасамига бовар қилмас,
Солмагай қулоқ,
Ундайларнинг кўзин жиндек
Ёшлаб ўтар у,
Сочларига бир тола оқ
Ташлаб ўтар у.

ГУРУҲБОЗ

Битта ўзи пашшани ҳам йиқолмайди,
У жойга ҳам битта ўзи чиқолмайди.
Қайга борса атрофига шерик тўплар,
Йўқолса ҳам битта ўзи йўқолмайди...

МАЙМУНИЯТ

Турпб-туриб маймун бир кун
Бошин қашлади,
Ва маймумий режаларни
Туза бошлади.
Деди:— Шукур, ўлиб кетмиш
Ўлхавий бобо,
Демак, бизнинг давримиз ҳам
Келмиш мутлақо.
Крилов ҳам марҳум эмиш
Аллақачонлар,
Ўзимизга қолган демак
Энди замонлар.
Не қилсак ҳам қўлимизда
Инов-ихтиёр,
Бизнинг йўли тўсолгувчи
Энди ким ҳам бор?
Шундоқ дея маймун ширин
Ўйларга борди,
Сўнг таваккал... шонрликни
Бошлаб юборди.
Маймунона фикрлардан
Назм тизди у,
Ўрмон бўйлаб кеча-кундуз
Изғиб кезди у.
Қарасаки ишлар тузук,
Илҳомлар равон,
Мушугини «пишт» демайди
Бирорта ҳайвон.
Маданият соҳасида
Керак бўлар дер,

ТИЛАҢ

Сино айтган экап,
Чанг бўлмаса гар,
Мингга кирарди, деб,
Инсон боласи.
Дорига ўрганган,
Қовундай қайсар,
Чангга ҳам кўникиб
Қолдик, чамаси.
Ҳаким бўлмасам ҳам,
Мен айтай сизга,
Узоқ яшамоққа
Бор битта ёрлиқ:
Мингга бормасак ҳам,
Кирардик юзга,
Дунёда бўлмаса
Гар дилозорлик.

* * *

Бир вақт бошоқ эдим, қирларда ўсдим,
Сўнг яхлит дон бўлиб қўлингга

тушдим...

Кейин-чи, ташладинг тегирмонга сен,
Кафтингда ун бўлиб турибман,
дўстим.

ЭСКИ ҚУДУҚ

Ҳамма биладиган ривоят булдир:
Эмиш Искандарнинг бор экан шохи,
Уни яширолмай сартарош қурғур
Қудуққа айтибди, шулдир гуноҳи.

Яшаб келмоқдаман ўзимга кўра,
Ўтган-кетган сирдан кўнглим эрур тўқ,
Лекин недир менга етишмас сира,
Балки етишмайди у эски қудуқ.

ЯЛАНҒОЧ САТРАЛАР

Сиз, менинг яланғоч сатрларим,
Доронинг олдида Широқ каби,
Еки узоқ борса,
Лайлининг қошида Мажнун явглиғ,
Ехуд муз қобигидаги Карбишев' мисол,
Сиз, менинг яланғоч сатрларим...

Сизни ўраёлмадим бахмалга,
Шамоллардан сизни асраёлмадим.
Очиқ яра каби сизилладингиз,
Турфа назарлардан безилладингиз.

Менинг кўз олдимда турдингиз мудом,
Дояларга муте чақалоқ каби.
Еки Чигатойда устозимдек юпун,
Сиз, менинг яланғоч сатрларим...

Тарих унспз эди, унспз бўлпб қолар,
Келажак узоқдир, тили йўқ унинг.
Бунинг олдида нечоғ масъулспз,
Сиз, менинг яланғоч сатрларим...

Ҳали кимларнидир мақтамоқ керак,
Ҳали худочалар ясамоқ керак,
Ҳали пайгамбарлар ясамоқ керак,
Ҳали авлиёлар ясамоқ керак.

Сиз ҳали ўзингизни одам санайсиз-а,
Сиз, менинг яланғоч сатрларим...

Тортинг юзингизга алдамчи ниқоб,
Елғон дабдабадан чечаклар тақинг.

Балки безанурсиз маликалар мисол,
Балки жылмаярсиз худочалар мисол,
Ҳозирча дунёда маъсумсиз балким:
Сиз, меннинг ялавғоч сатрларим...

Боқинг, қораймоқда ер, осмон, офтоб,
Фариштаман, дейди булутлар тагин,
Елғиз тентирайсиз, хоксор, бениқоб,
Сиз, меннинг яланғоч сатрларим...

АЙТИШУВ

- А ж д о д л а р:
— Самарқанду Бухорони бизлар қурганмиз.
- А в л о д л а р:
— Бизлар эса сиз қурганини бориб кўрганмиз.
- А ж д о д л а р:
— Шахматни биз ўйлаб топдик, шавқларга тўлдик.
- А в л о д л а р:
— Бизлар эса уни ўйнаб чемпион бўлдик.
- А ж д о д л а р:
— Ишакни ҳам етиштирдик қадим замонлар.
- А в л о д л а р:
— Бизлар эса у ишакдан эшдик арқонлар.
- А ж д о д л а р:
— Тил яратдик, ёзув туздик гўзал ҳамда бой.
- А в л о д л а р:
— Биз уларга музейлардан топиб қўйдик жой.
- А ж д о д л а р:
— Биздан қолди шўх дарёлар, кўллар мусаффо.
- А в л о д л а р:
— Уларни ҳам қуритгаймиз бир кун, иншолло..
- А ж д о д л а р:
— Биз порохни хумга тикдик кашф этган они.
- А в л о д л а р:
— Хум устига ўгирғиздик бизлар дунёни.

ЭЛ ҚЎЛЛАСА .

Эл қўлласа, азизим, омон бўлсак, ажабмас,
Қўлламаса — ранг-рўйи сомон бўлсак, ажабмас.
Элни биздан қизғаниб сўз айтгучи зотлар бор,
Улар учун бир умр ёмон бўлсак, ажабмас.

ЎҒЛИМ ИЛҲОМЖОНГА

Умр ўтаётир,
Ҳушёр бўл, болам,
Энди қақшаётир отанг асаби.
Малол келаётир ҳатто байтлар ҳам
Омоч тортаётган қўш ҳўкиз каби.
Ташқарида секин қораймоқда куз,
Барглари зил ҳаво келмоқда босиб.
Томай-томай деган томчидай юлдуз
Менинг руҳиямга гоят муносиб.
Нимани кўрдим мен ёруғ дунёда,
Наҳот шунча оғир тириклик иши.
Дардим етмагандай, ундан зиёда
Жажжи опаларинг чексиз ташвиши.
Елғизлик, надомат, оғриқ, хусумат
Умр йўлларимни буржга тикдилар.
Тақирда ўстиргав эдим бир дарахт
Мевамни тердилар, сўнгра йиқдилар.
Чарчоқ енгаётир, унутма болам,
Эҳтиёт боқ энди ўнгу ҳушимга.
Ором олсам агар, ният қил ҳар дам,
Ёруғ кунлар кирсин менинг тушимга.

УЗЛАТ

Менга узлат керакдир,
Издиҳомдан тўйганман,
Тўда-тўда жойларга
Энди бормай қўйганман.
Изтиробли турмушнинг
Савдоси зўр бағоят,
Инжа, нозик руҳни у
Енгиб олди ниҳоят.
Узлат излаб бормаган
Жойим балки қолмади,
Ҳеч бир гўша келгин деб,
Оғушига олмади.
Узлат қайда мен учун,
Балки йироқ элларда,
Қадам етмас тоғларда,
Ит яшамас чўлларда.
У ёқларга йўлимни
Бура олмай ҳайронман,
Нечук ўксук бандаман,
Нечук бахтсиз инсонман.
Дўсту ёрдан юрагим
Айрилар нари-нари,
Узлатнинг соғинчи бу,
Елғизлик дарди бари,
Қай ёвуз куч дафъатан
Солди мени бу ҳолга,
Нечук уйғоқ идроким
Мойил бўлди малолга.
Замон-замон баҳона,
Дўстлар юзин бурдилар,

Энди улар ўзга юрт,
    Ўзга маскан қурдилар.
Мен улардан йироқда —
    Тапқо қолдим оқибат,
Хаттоки, жонзотлардан
    Безган бир дарвишсифат.
Энди мен қаён бориб,
    Қай йўл билан кетгайман.
Қайга элтиб оёғим,
    Қай узлатга етгайман.
Билдимки мен, неки бор
    Бевафодир ушбу кун,
Кечирганим — кўрганим
    Бебақодир ушбу кун.
Менинг каби мардуд дил
    Топилгайми, билмасман,
Гирёндирма, гафлатни
    Кипригимга илмасман.
Мен узлатни элимнинг
    Юрагидан ахтаргум,
Ўксукларнинг энг пинҳон
    Тилагидан ахтаргум.
Дарвозангни чертиб мен
    Келсам, жонажон укам,
Ташрифимни қабул эт,
    Меҳмоннавоз, эй бекам.
Юз ўғирма, бу йўлчи
    На қувонч, на кулфатдир,
Унинг ёлғиз илинжи
    Ўзлат эрур, узлатдир..

ИСТАКЛАРИМ

Янги йил ҳам келаётир,
Дўстларим, бугун
Янги-янги бахт тилаймиз бир-биримизга.
Янги зафар, янги омад, янги байт учун
Янги-янги аҳд тилаймиз бир-биримизга.
Ҳамма нарса янги-янги бўлсин майлига,
Қутлуғ бўлсин гўдакларнинг янги қадами.
Ўша янги қадам билан ўссин, майлига,
Коммунистик асримизнинг янги одами.
Ҳамма нарса янги бўлсин, дўстларим, фақат
Чехрамиздан аримасин ҳаётнинг ранги.
Ҳамма нарса янги бўлсин, дўстларим, фақат
Ғам бўлмасин, эски ғамлар бўлмасин янги!

Таржималар

А. С. Пушкин

ҲИКМАТ

Кулбада биттагина
шам ёниб турар эди.
Равшан бўлди, ёқпшгач
яна битта шамчироқ.
Бежиз эмас, қадимги
донолар деяр эди:
Тўй яхшию ва лекин
кевгашли тўй яхшироқ.

ЯНГИЛИК

«Хўш, дунёда нима гап,
қанақа янгилик бор?»
У эса тура берди
бежавоб, ютиб пафас.
Охир деди: «О, дўстим,
эзмалик кимга даркор,
Сен — аҳмоқсан, бу эса
асло янгилик эмас».

ТЎҒРИ БАШОРАТ

«Касалим тузаларми?»—
Шер эшакдан сўради;
Эшак эса ўйламай
деди: «Аё шоҳ жаҳон,
Ўлмасангиз, яшайсиз,
Ўлмаганлар туради».
Икки карра икки — тўрт,
бу эшакка ҳам аён.

ДУНЁ

Шундоқ эди бу дунё,
шундоқ бўлур ҳамиша,
Кўҳна бир ҳақиқатнинг
дўкони ёпилмайди:
Доно одам жуда кам,
гарчи кўп илм пеша,
Бисёрдир таниш-билиш,
лекин дўст топилмайди.

Т. Шевченко

* * *

Ҳавас қилма сармоядорга,
Ҳавасларинг сабил қолади.
Дўстликни ҳам, муҳаббатни ҳам,
У ақчага сотиб олади.
Ҳавас қилма қудратли зотга,
У барчага ўтказар зугум.
Донгдорга ҳам ҳавас айлама,
Донгдорнинг ҳам аҳволи маълум.
У биледи, одамлар асло,
Хуш кўрмагай асл сийратин.
Донгдор зотнинг ўзини эмас,
Севадилар фақат шуҳратин.
Бамисоли жаннатдаги ҳур,
Ювошгина юришар ёшлар.
Бир қарасанг, қовушгандан сўнг,
Улар ҳам ўз ғавғосин бошлар.
Одамларга ҳавас қилма ҳеч,
Олам кезиб излама жаннат.
На заминда ва на осмонда
Тополмассан сеп уни ҳеч вақт.

* * *

Тутқушликда япайман тапҳо,
Бронта ҳам ҳасратдошим йўқ.
Ўз ўйларим ичра мен адо,
Сўзлашарга суҳбатдошим йўқ.
Ахтараман парвардигорни,
Дуч келади нуқул бошқалар.
Йиллар эди мендай абгорни,
Бошим узра кулфат топ қалар.

Баҳоримнинг қутлуғ чоғига,
Соя солди булутлар хира.
Эсламоққа гоҳи-гоҳида,
Топилмайди ёруғ хотира.
Юпанч керак дилимга, аммо,
Бир мулойим сўз менга, қани?!
Холим шудир: қор кўмган гўё,
Ҳали совимаган мурдани.

Е. Чаренц

* * *

Қуёш яллуғия әмған армани забонни севгайман,
Қалим сози таратған оқ ила фйғонни севгайман,
Чечаклар гуркирар, муаттар гуллар ҳам дилга хуш,
Напри қизларин нозик рақс ила хандонни севгайман.

Менга хушдир мовий осмон, чақин кўл, тип-тиник
сувлар,
Қуёш ўти ва тоғларда бўрондан учган ғув-ғувлар,
Қоронги кулба бепардоз, дилимга хушдир ушбулар,
Менга тоши табаррук қадим шаҳар-қўрғонни
севгайман.

Қаёнда бўлмайин дардли қўшиқларни унутмасман,
Дуодек кўҳна битиклардан асло ўзни айри тутмасман.
Ватан жароҳатдан ортиқ не юракни айлагай пора,
Бағир қон, етим Ҳаястон, дил ёронни севгайман.

Менинг мунглуғ дилимга ўзга армон йўқдир оламда,
Кучак, Нарекацидек асл инсон йўқдир оламда,
Арарат мисли нуроний, чўққи бир шоён йўқдир
оламда,
Масис тоғимнинг то мангу шавкат-шонни севгайман.

РУБОЙЛАР

Эй, ҳусни шафтоли гулидай жонон,
Дудоғингнинг атри дардларга дармон.
Жонон бисотида бир боғча бордир,
Шафтолусни тотиб кўрсайдим бир он.

* * *

Аччиқланма, деди, эй ёр, бу кеча,
Тингла насиҳатни, дилдор, бу кеча.
Очарман қўйнимни сенга, сабр айла,
Қасосга шайланма зинҳор, бу кеча.

* * *

Арвотга бандани чулғайди кафан,
Бу ишга шарнат ўзи йўл берган.
Менинг кафаним-чи, бир рубойдир,
Бунга йўл берувчи ҳеч дин бормикан?

* * *

Бир бўса бер менга қанд лабларингдан,
Бир эмас, икки, уч, тўрт, бешни бер сан.
Олти, етти, саккиз, тўққиз бўса бер,
Сўнг эса ўн бўса лутф айла бирдан.

* * *

Сени ёндирдилар, айт-чи, шам, нечун,
Ёндириб, унутиб кетдилар бутун?
Ўзинг айт, найласин, писон ўзи ҳам,
Яралган бўлса гар ёнмоқлик учун?

* * *

Эй дўст, муҳаббатнинг умри тузоқдир,
Орзум истагингдир, бу сўзим ҳақдир.
Қароримни олди сифоришларинг,
Сабр деганлари менадан узоқдир.

* * *

Кел, эй, сўзи икки ишвакор ўғлон,
Бутун қилмишлари фитнакор ўғлон.
Берган ваъдаларни узум сувидек,
Қадаҳдан тўкма сен, айла ор, ўғлон.

ШЕЪРИЯТ

Замин деб билгап чоғ сени, шеърият,
Емғирдай ёғилдим ўтлоқларингга.
Гоҳида бешафқат кўчкин қор сифат,
Ваҳму қутқу солдим қучоқларингга.

Кушод ва муқаддас яловинг тутиб,
Бўлдим лашкарингнинг олдий аскарин,
Сени гоҳ дарёдек тасаввур этиб,
Ўзимни ҳис этдим ирмоқ сингарин.

Бурқсиб тутаган чоғ туман ва тутуп
Тангри ё расулмас, инсонинг бўлдим.
Қутлуғ даргоҳингда таънасиб, забун,
Содиқ дастёрингу дарбонинг бўлдим.

Сенинг мавжудлигинг фаҳм этурман то,
Токи тарк этурман уйқунин саҳар.
Гўзал кўрингайдир кўзимга дунё,
Асло туюлмагай бу ҳаёт заҳар.

Химматим ҳаққиға ғамдан, кулфатдан
Майли асрамагин мени умрбод.
Асра лоқайдлигу онгил шуҳратдан,
Токи келтирмайин мен сенга иснод.

Данте Алигъери
«ИЛОҲИЙ КОМЕДИЯ»

«Аъроф» китобидан

Биринчи қўшиқ

Энди хуш сувларда кўтаргум елкап,
Даҳо иқтидорим чарх урар тағип,
Ғаддор мавжларда у адашиб елган.

4. Васф этай иккинчи салтанат бағрип.
Руҳлар бу манзилда покланиб расо
Топарлар абадий хилқатнинг хайриш.
7. Созим ўликларга жон этсин ато,
Муқаддас музалар — беришгиз мадад.
Каллиопа ўзи қўллаб доимо,
10. Бир чоғлар лиранинг торин бешафқат
Хакка пора-пора айлаган маҳал
Торга қайтабошдан бергандай рағбат.
13. Шарқнинг зумрадидек қувончбахш, ял-ял,
Олам туби қадар тиниқ ва терап
Юксак ҳаволардан руҳ топиб сайқал,
14. Яйраб чақнаганди чашмим ҳам бирдап,
Кўзим толиқтириб, қаддим этган ё
Зулматдан қутулган эдим ахийран.
19. Муҳаббат чароғи у — гўзал Зухро
Шарқни кулгуси-ла этди нурафшон,
Қошида Балиқчи буржи ҳам қаро.
22. Нигоҳим қаратдим қутбга томон,
У ёнда инсонга илк бор сочган нур
Тўрт юлдуз чарақлаб бўлди памоён.

25. Замин ҳам уларнинг нуридан масрур,
О, шимол ёқдаги ташладиқ диёр,
Ул шуъла бизларнинг бошда йўқ эрур
28. Уша эллар сари боққач мен бу бор
Шимолний қутбга ташладим нигоҳ.
Етти ога-ини бекитмиш узор.
31. Қаршимда қария кўринди ногоҳ.
Муҳтарам эди у, бамисли ўгил
Назарида падар шундайдир, биллоҳ.
34. Соқоли кўк ола ранггадир мойил,
Соқолга чулғашган эди батамом
Кўксига осилиб тушган қўш кокп.
37. Муқаддас тўрт юлдуз нури бардавом
Еритиб турарди чеҳрани олин.
Юзи офтоб мисол — хулласи калом.
40. У деди силкитиб пахмоқ соқолин:
«Сўқир шаршарага ўтказган кимдир
Ва кимсиз? Айтингиз бу ҳолнинг фоли.»
43. Ҳодий ким? Заминнинг қоронғу, басир
Мудҳиш қаватидан чиқдингиз қандоқ?
Машъалани қайдан топдингиз, ахир?
46. Дўзах йўриқларин енгибсиз мутлоқ,
Ё пайдо бўлдими янгича расм —
Сабийлар қошимга келмиш бесўроқ?»
49. Раҳбоним у томон солди-ю разм
Менга имо қилди, эггин дея қад,
Тиз букишви менга айтди устозим.

52. Деди: «Келганим йўқ ўзимча минбад,
Самодан ўтинди менга бир аёл,
Манов ҳамроҳимга бергил, деб мадад.
55. Бизларнинг қисмати, қизиқиб алҳол,
Билмоқчи экансан — ироданг қонун,
Бажо айлағумдир, келмас ҳеч малол.
58. Ажал уни чулғаб олмаган бутун,
Роса яқинида кўрсатганди бўй,
Бир бахъа қолганди ўлмоғи учун.
61. Баён этганимдек, ба амри моҳрўй
Мадад учун бордим қошига жадал,
Зулматдан ўтказдим топиб бир йўл, Жўй.
64. Гувоҳкорлар қавми кўрсатдим тугал,
Истайман, назардан ўтказсин бир-бир
Сенинг меҳрингдаги қавмларни бу гал.
67. Нечоғ сарсон бўлдик — этмасан тасвир,
Сенинг ҳузурингга етишдик, ё руҳ,
Меин самовий сас қўллади, ахир.
70. Унинг ташрифига кўргаз таважжух;
Унинг истагани озодлик, билъакс
Озодлик дегани умрбахш шукуҳ.
73. Сен эркининг қадрини билардинг, хуллас
Утиқда ўзингни ўлдирдинг, илло
То маҳшар ҳур бўлиб қолай, дея, бас.
76. Биз ҳеч бир йўриқни бузмадик, аммо,
Бу — тирик; Миноснинг менга дахли йўқ.
Жойим Марцияга яқиндир, зеро.

79. Марция сен учун оҳ чекар тўлиқ.
Унинг ҳурмати деб, о, руҳ покдомон,
Бизга илтифот қил, айлагини қуллуқ.
82. Еттига қасрнинг бор, берсанг гар имкон
Кўрайлик, Марция қошида мен то
Сенинг ҳам шарафинг айлайин баён».
83. У деди: «Тириклик чоғимда, оё,
Марция этганди шувчалар мафтун,—
Бажардим, унинг-чун не бўлса раво.
88. Энди орамизда ёвуз бир тўлқин
Рухимни забт этган сеҳрли қудрат,
У аёлга энди лоқайдман лекин.
91. Самовий хопим гар буюрмиш хизмат
Менга шу етарли, ортиқча савол,
Ортиқча далолат, ортиқча ҳасрат.
94. Қамиш камар билан белин боғлаб ол,
Сўпгра юзларини ювгин яхшироқ,
Ғубор ҳам қолмасин, бўлсин пок, ҳалол.
97. Жаннат осмонининг ажиб, ярқироқ
Тўдасига мансуб хос фаришта бор.
Мумкин эмас унга бу ҳолда боқмоқ.
100. Оролнинг теграси ўралган қатор,
Пастда уммон мавжи жўшар доимо
Ботқоқлик ёқалаб ўсган қамишзор.
103. Сербарг ёхуд заранг наботот асло
У жойда кўкармас, бор бунга сабаб:
Мавжга дош беролмас улар мутлақо.

106. Қайтаркан, юрмангиз сира у тараф;
Тог томон элтади Сизни қайси роҳ —
Билиб олажаксиз офтобга қараб».
109. У ғойиб бўлганди, мен бўлса, эвоҳ,
Даст туриб отилдим устоз бағрига,
Не гап?— деган каби ташладим нигоҳ.
112. У деди: «Жилайлик энди нарига,
Юр, болам, бу жойлар қия — ёнбағир,
Айланиб тушамиз адирларига».
115. Тонгга тоб беролмай, зулумот базўр
Ёришиб келарди: ташладим назар
Ва кўзга чалинди долғали баҳр.
118. Кимсасиз нишабдан кетдик сарбасар,
Бамисли адашиб йўлин топган зот
Ўзгани биз янглиғ шодумон сезар.
121. Шудринглар насимда бўлмайин барбод,
Ҳали қуримасдан, офтоб тафти-ла
Баҳслашган жойларга етганда, устод,
124. Шудрингли майсани босди кафти-ла;
Устоз муродини англаб ўша зум
Унга яқинлашиб бордим шахт ила.
127. Ва тутдим ёш ювган яноғим, юзим;
Рухсорим покланди, балки умрбод
Дўзах изи унда топганди тўзим.

130. Кимсасиз соҳилга чиқдик икки зот,
Бу жойда ҳеч кимса асло, ҳеч қачон
Қайта йўл юрмаган, из солмаган бот.

133. Бовужуд, устозим қампшдан чунов
Камар тўқиб берди. Ажаб! Во, ажаб!
Узилган поянинг ўрнида шу он

Пайдо бўлар эди янгиси, ёраб!

САРҲАДЛАР

ХІХ БУТУНИТТИФОҚ ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ЗАЛИДАН ШЕЪРИЙ МАКТУБ

Мени замонсоз дея маломатга буркаманг,
Ўзбек ҳам ўз-ўзини танимоги керакдир.
Ўзбек ўгли минбардан халқи учун чалса занг,
Билингки, бу виждондир, билингки, бу юракдир.
Мамлакат пойтахтидан битта мухбир мисоли,
Жонажон Тошкентимга шувдоқ хабар бераман:
Ҳар қандайин миш-мишу тухмат, игводан холи,
Ялангтўш ўзбек бўлиб тағин кўкрак кераман.
Олуча неча пулдир, гўштнинг нархи қавақа,
Ушбу гаплар ечилур, ҳеч қаёққа кетмайди,
Бамисоли тулпорга камлик қилгандай тақа,
Очиқ айтсам, ўзбекка озроқ омад етмайди.
Аллақайси бурчакда писмиқ бир хаёл билан,
Бизларнинг шаънимизга сақламангиз сиз кеклар.
Меҳнаткашу заҳматкаш эркагу аёл билан,
Асрларни оралаб келаётир ўзбеклар.
Отма таъна тошингни менга, эй номард банда,
Дафъатан сўз айтишга ким берди сенга ҳуқуқ,
Шуни билки, ўзбекнинг орзуси бўлмас қанда
Оёқ бутдир, айни вақт эл ақлдан озган йўқ.
Улуғ Масков тарафдан ишончим компл, бутун,
Азиз юртдошларимга салом дейман бир йўла,
Буюк анжуман чоғи ҳеч ўчмас тарих учун,
Сатрлар ёзаётир фарзандингиз Абдулла.

ШИРКАТ

(Халқни талаб юрган баъзи кооперативларга)

Ҳар бир ташаббуснинг бор ўз замони,
Яхши томоню ёмон томони.
Замондан орқада қолиб кетмай, леб
Ширкат тузиб олмиш гала мўлтовя.
Улар остонагда ётиб оларлар,
Улигин елкангга ортиб оларлар.
Тилаган парсасин берсанг бердинг-ку,
Бермасанг, кўплашиб, тортиб оларлар.

УМР

Инсон туғилади асли белибос,
Бир парча эт бўлиб келар жаҳонга.
Либосу ҳашамдап бўлгай у халос
Кетар чоғида ҳам сўнгги мақошга.

Лекин, ўртадаги умр-чи, умр...
Учмас тамга бўлиб қолгай то абад.
Балки ёғар унга раҳмат деган нур,
Балки кўмар уни маломат, нафрат.

ТАРАҚҚИЁТ

Ҳозир гадолар ҳам гоят мукамал,
Ишни дипломатик йўлдан бошлайди.
Эгасидан у-бу сўрашдан аввал
Итига, албатта, суяк ташлайди.

БИЗ

Биз аввал ҳам ёмон эдик, ҳануз
ёмонмиз,
Раҳмон боқмас, иблис ёқмас шўрлик
инсонмиз.
Сўз сўзласак — маҳмадона, жим
турсак — соқов,
Шу тариқа, на буғдоймиз ва на сомонмиз,

ЎЗИМИЗ

Сен бизни кечиргин эй, Наврӯзимиз,
Ғафлатда чалғиди ул кун кўзимиз.
Юзингга шапалоқ тортиб юбордиқ,
Шўрпахта босамиз энди ўзимиз.

ЭНГ ҚУЛАЙ ЖАВОБ

— Биламан, дунёнинг бор баланд-пасти,
Буларсиз юксалиш бўлмагай асти.
Лекин, эй файласуф, менга жавоб бер,
Нечун яхшиликнинг қисқадир дасти.

— Хаёлинг беҳуда гап билан банддир,
Энг оддий жумбоқ ҳам сенга каманддир
Майли қулоғингга айтай эй, шоир,
Чунки ёмонликнинг қўли баланддир.

ИМЗО ЙИГИШ

Элимизда бир вақл бор:
Кўннинг оши мазали.
Шунданмикин, кенг тарқалди
Имзо йиғиш касали.

Қоровулни ҳайдаш керак,
Камлик қилди бир калла.
Унга қарши хат ёзилди,
Имзо чекди маҳалла.

Қоровул дер: ёмон эмас
Шунча доврўқ — шоним бор.
Мен ўзимча ўйлар эдим
Бир имзолик жоним бор.

Келиниоша огироёқ,
Ташвишладир хонадон.
— Жой ҳозирлаб қўйсак дуруст
Яқин туғуруқхонадан.

Куёв бола қўлда қалам
Қишлоқ бўйлаб кезади.
«Келин туғсин» деган хатни
Беш юз имзо безади.

Чойхонада кўкрак кериб
Сўзлар солдат отаси.
— Хат олувдим, қўл қўйибди
Ўғлимизнинг ротаси.

Ҳурматини қилиш керак,
Йўқса, кўнглим тўймайди.
Жавоб хатга мингта имзо
Тўпламасам бўлмайдн.

Бу гапларни ҳазил билан
Езмоқдаман, албатта.
Улуғ бахт-ку агар сени
Юрт қўлласа кулфатда.

Бироқ гоҳо бундайроқмиз,
Гоҳ содда, гоҳ айёрмиз.
Таъзияда имзо чиқса,
Ўлишга ҳам тайёрмиз.

Қутулолмай қолдим дўстлар
Мен ҳам имзо комидан.
Шеърни ҳам ўздим асли
Миллионларнинг номидан.

ИРИМ

(Ҳазил)

Ким нимапи айласа армон,
Қўмсаб келган ўшани азал,
Атагаплар қизни Ўғилхон,
Бу — ўғилга ишора, масал.

Ҳозир меҳр булоғи тинди,
Бу ҳолпи ҳам иримга йўйинг.
Қизларингиз туғилса энди,
Номларини Меҳрихон қўйинг.

«ҚУЛТ-ҚУЛТ»

Мен ҳангома
                    талабгори,
Яъни ўша-ўшамаи.
Бор гапларнинг ёнига
                    гоҳ
Хаёлотни қўшамаи.
Яна шеърий йўл
                    танладим,
Езолмадим насрда.
Ахир шитоб услуб
                    керак
Бизнинг учқур асрда.
Шу денг, замин
                    олимлари
Йиғилдилар бир куни.
Ва дедилар:—
                    Токайгача
Бўламин ер тутқуни.
Илимизнинг
                    меваларин
Пайти келди —
                    терайлик.
Келинг, йироқ юлдузларга
Езма хабар берайлик.
Борлигимиз
                    билдирайлик,
Садо чиқсин биздан
                    сал.
Хабаримиз етса-етар,
Етмаса ҳам,
                    таваккал!

Баҳор чоғи
    гулдуракнинг
Садосини ёздилар.
Тонгда ёниқ
    булбулларнинг
Навосини ёздилар.
Гўдакларнинг
    кулгусию
Йиғиси ҳам битилди.
Чигирткалар чириллаши..
Бари муҳр этилди.
Ҳеч унутиб бўлармиди
Бастакорни,
    куйчини.
Қўшишдилар
    Чайковский
Ҳамда Мулла
    Тўйчини.
Ер юзида не сурон бор
Бир-бир санаб
    ўтишди.
Ҳатто милтиқ овозин
    ҳам,
Мактубга зарб этишди.
Хуллас, ишлар бажо
    бўлиб,
Йиғилдилар сўнги
    бор.
Хурсанд эди аҳли плм,
Насиб этса — умид ёр.
Кимдир деди:—
    Хўп ҳоридиқ,
Чарчоқни сал
    қувайлик.
Келинг, дўстлар,
    қадаҳ олиб,

Шу ишни бир
                                ювайлик,
«Қулт-қулт» қилиб
                                майи побдаи
Қуйишдилар,
                                гап тамом!
— Салом, йироқ
                                юлдузлар — деб
Ичишдилар,
                                вассалом.
Сўнг магнитли
                                ракетанинг
Қопқоғини ёпишди.
Оқ йўл тилаб,
                                шартта уни
Коиновга отишди.
Йиллар ўтди
                                мунғайишиб,
Йиллар ўтди
                                чопишиб.
Шу орада не-не олим
Ерга кетди
                                қапишиб.
Манзили йўқ саёқ
                                мактуб
Фазоли хўб
                                айланди.
Охир бориб,
                                аллақандай
Сайёрага бойланди.
Шубҳа йўқки,
                                энди уён
Кўчар мавзу — темамиз.
Хуллас, ўша бир
                                юлдузга
Бориб тушди кемамиз.

Бахтни қаранг,
у жойнинг ҳам
Фуқароси бор экан.
Илму урфон,
онг, тафаккур
Уларга ҳам
ёр экан.
Етук экан улар ғоят,
Не-не сирлар дастида.
Ажаб, лекин,
яшар экан
Улар ернинг остида.
Қайбирови
сайхонликка
Чиқиб қолиб бир
куни.
Ногоҳонда топиб
олмиш
Биз юборган
қутини.
Ваҳимани кўринг
энди,
Юлдузликлар
бўлмиш жам.
Ахир йироқ самовотдан
Хабар келмиш
чинакам!
Бу туҳфанинг нелигини
Улар дарҳол
туймишлар.
Матоҳимиз
оласолиб
Патефонга қўймишлар.
Бироқ ҳеч не
англашмабди,
Ажаб, ажаб, ажабо!

Камситмайлик
барчани.
Дейлик, биз ҳам
билмаймпиз-ку,
Инсоф деган
нарсани.
Юлдузликлар
жим қолишди.
Ҳафсаласи тамом
пир.
Ахир қанча
кавлашмасин
Гап чиқмади, бари бир.
Сўнгги бора
айланганда
Патефоннинг
бурови.
«Қулт-қулт» деган
бир товушни
Илғаб қолди бирови.
Тўхтаг!— деди,
— Гап буёқда!
Таниш садо топилди.
Энди бирдан
тушқунликнинг
Эшиклари ёпилди.
Юлдуз бўйлаб
ўша заҳот,
Тарқалди-ку бу хабар:
— Оламшумул
янгиликдан
Қолманг, дўстлар,
бехабар.
Минг-минг шукур
ёлғизмасмиз,
Гўшадошлар бор экан.

Аллақайси бир
                                пучмоқда
Шишадешлар бор экан.
Жавоб йўллаш керак
                                энди,
Улар ҳам хўб чопишди.
Ўзларининг
                                конларидан
Магнит тахта топишди.
Бироқ бошқа
                                овозларни,
Улар четлаб ўтдилар.
Фақатгина ўзларининг
«Қулт-қулт»ини
                                битдилар.
Шу кунларда ўша
                                мактуб
Елаётир биз томон.
«Қулт-қулт» деган
                                таниш садо
Қелаётир биз томон.

РЕНТГЕНЧИ ДЎСТИМГА

Сизга талпинади бор бемор зоти,
Аёли, эркаги, кекса, ёши бор.
Айтиб бероласиз ўша заҳоти
Кимнинг буйрагида, дейлик, тоши бор.

Сизнинг касбингиз ҳам аслида ижод,
Сиз ҳатто зарурсиз бизнинг Союзга.
Қайси бир шоирда бордир истеъдод?—
Аниқлаб берсангиз қавийди бизга.

АБДУЛЛА НАБИЕВ

(Болаларга)

Жуда узоқ-узоқлардан
Боқасан сен биз томон.
Билиб бўлмас, хафамисан,
Хурсандмисан, қадрдон?
Еш умрингни фидо этган
Эзгу кураш қаёқда?
Ўчмаганми сенинг қовинг
Алвон тусли байроқда?
Ййдоқ қолган тулпорингга
Бирон эга чиқдимми?
Ё уни ҳам дараларда
Ёвуз кучлар йиқдимми?
Сен ўйлаган келажакнинг
Ранги — шакли қапақа?
Сени ким деб ёд этарлар,
Қилмасларму калака?
Тарих дегап бу чархпалак
Қай йўсинда айланди?
Мағлуб киму ғолиб кимдир,
Ким найрапга шайланди?
Мозорингга чечакларни
Қўярларми чип дилда?
Йиғинларда шаънингга сўз
Айтарларму кўнгилдан?
Жуда узоқ-узоқлардан
Боқасан сен биз томон.
Билиб бўлмас — хафамисан,
Хурсандмисан, қадрдон?
Узун туплар кўз олдимдан
Сенинг умринг ўтади.

Бизларни ҳам ҳали қанча,
Ўтли кунлар кутади.
Арзирмикин келажакка,
Фидо қилсак биз ҳам жон,
Ҳа, бизни ҳам шу саволлар
Қийнаётир қадрдоп.

РАНЖКОМ

Драматик достон

Азизим, дил қасрига бесўроқ кира кўрма,
Унда қўш-қўш илонлар, аждаҳолар ётади.
Сен бировни топтай деб беҳудага от сурма —
Ҳар кимнинг ўз қуёши ўз уфқига ботади...

Қ А Т Н А Ш У В Ч И Л А Р

Раис

Биринчи аъзо

Иккинчи аъзо

Савдойи одам

Ғоз кўтарган чол

Фаррош аёл

«Ҳашарот» журнали редакцияси хоналаридан бири.

Р а н с

Шундай қилиб, янги ширкат туздик, ўртоқлар.
Мен раисман. Сизлар аъзо. Ҳозирча каммиз.

Б и р и н ч и а ъ з о

Ҳечқиси йўқ, камтар ўтар тарихий чоғлар,
Энг муҳими, «Ҳашарот»дан вакиллар жаммиз.

Р а н с

Биз маънавий ташкилотмиз — «Ранжком»миз яъни,
Узгаларни ранжитмоқлик бизнинг ишимиз.
Баб-баробар «сийла»гаймиз барча-барчани,
Дуч келганга қадалади ўткир нишимиз.
Турли-туман идоралар мақсадларини гоҳ
Хаспўшлашиб, олифталик қилиб юрарлар.
Одамлар бор, кўришишдан гўё хайрихоҳ,
Аслида-чи, бир-бирларини қонин сўрарлар.
Бизлар ундоқ икки гапли кимсалар эмас,
Мақсадимиз яширмаймиз одамизоддан.
Биз — «Ранжком»миз, биз ҳаммаи ранжитамиз, бас,
Шу — асосий вазифамиз, чиқарманг ёдда.
Бемаъфаат дўзахда ҳам ёнмаймиз аммо,
Қайси мушук ётар экан офтобда текни.
Ишимизни эрмак деб ҳам билмапгиз асло,
Сад:көйинроқ тўхталаман бу ҳақда лекин.

Б и р и н ч и а ъ з о

Модөмики, ер юзида янги ташкилот —
Янги қавм барпо бўлмиш, қутламоқ керак.
Бирлик яхши, чапг чиқармас дерлар ёлғиз от,

Ташкилотни ҳар жиҳатдан бутламоқ керак.
Шу маънода пайдо бўлди уч-тўртта савол,
Ушаларни ҳал қилайлик, муҳтарам раҳбар.
Биринчидан, низом керак етук, баркамол,
Иккинчидан, бизнинг юмуш анча серхатар.
Қандоқ қилиб ранжитамиз? Услуга қанақа?
Борми бизда ҳайфсан ёки рағбатлантириш?
Дабдурустдан бирор мажлис ёки маърака
Бизни бадном қилиб қўйса, бу ҳам оғир иш.

Р а и с

Энг аввало, аъзо бўлиш шартлари мавжуд,
Бунинг учун қасамнома — ариза даркор,
Турли сийқа туйғуларни этгайсиз унут,
Номуссизлик бизга — номус, орсизликдир ор.
Ота-она, дўсту ёрон деган гаплар ҳам
Манфаатга ярамаса пуч гап, албатта.
Сафимизни кенгайтириш керак мунтазам,
Бу ўринда гўр ёшларнинг роли кўп катта.
Сурбет бўлинг, сурбет бўлинг. Бизнинг шиор — шу.
Ўз-ўзидан келаберар қолган унсурлар.
Тухмат, иғво, чақув, ҳасад — булар бор гап-ку,
Эл ичида вақт-бемаҳал қўзганг ур-сурлар.
Кўнгли бўшлиқ қилган аъзо, демак, лапашанг,
Эрта тонгдап ният билан уйдан чиқингиз.
Фақатгина ранжитмоқлик руҳида яшанг,
Дуч келганни лойга чапанг, чоҳга тиқингиз.
Сизни бадном қиладиган мард йўқ бу замон,
Мажлисларни бўлиб ташланг ошкора, дадил.
Аксар одам ўз тинчини ўйлар бегумон,
Ушаларни энг аввало чўчитмоқ мақбул.

И к к и н ч и аъзо

Ҳолат теран фикрларни айтдингиз аммо,
Менда жиндек саросима уйғонди, тақсир.

Еш болани ранжитмоқчи бўлсак мабодо,
Не қилайлик? Урай десаңг, у гўдак, ахир.

Р а и с

Ташвишлашманг, ўйлаганмиз бу муаммони,
Еш болалар масаласи анча жўн, осон.
Кўча-кўйда бир жужуқни учратган они,
Бошгинасин силаб қўйинг, бўлинг меҳрибон.
Отасининг кимлигини сўранг, албатта,
Ширицликда новвот билан асалдан қайтинг.
Гап сўнгида бақрайингу, болага шартта:
Сенинг отанг тамом бошқа одам, деб айтипг.
Апа энди томошанинг зўри чиқади,
Уйга боргач, эшитганин айтади бола.
Ҳар қандайин эркакни ҳам шубҳа йиқади,
Қолган гаплар, кўрибсизки, судга ҳавола.

И к к и н ч и а ъ з о

Тамомила қойилман мен. Зўрсиз бағоят.
Лекин ҳаёт уммонининг сарҳади борми.
Дуч келади бизларга ҳам шундоқ вазият,
Дейлик, бориб кўриш керак бирор беморни.
Уни қандоқ ранжитайлик?

Р а и с

Бўлди, тушундим,

Бу соҳада бордир менинг камтар тажрибам.
Мен ҳам ҳаёт гулшанида кўкардим, ундим,
Демак, турмуш синовидан ўтган ҳар режам.
Вақти келди, ҳадисимни берайин айтиб,
Бир кимсани жиним -суймас эди мутлақо.
Пайт пойладим, юрагига ниш урайин деб
Ва ахийри ниятимга етказди худо.

Не бўлди-ю, оғриб қолди ўша муттаҳам,
Ким билади, грипмиди, ким билсин, тумов.
Менга эса керак эди худди шундай дам,
Унинг ҳолин сўраш учун бордим мен дарров.

Б и р и н ч и а ъ з о

Хўш-хўш, кейин нима бўлди?

Р а и с

Бозордап шу кун

Олма, анор ва ҳоказо харид айладим.
Унутмангки, бемор зоти ҳамиша мўмин,
Яхши гапнинг гадоси у қадимдан-қадим.
Шу тариқа ноёб фикр келди калламга,
Энг аввало аҳволидан бўлдим бохабар.
Кўнгил сўраб кўзёш қилдим, тўлдим аламга
Ва шу асно жиддий туриб дедим:— Алҳазар!
Бу дунёда шунақанги дардлар бор, ҳайҳот,
Ўшалардан асрасин, ҳа, рақдан асрасин.
Билинг, шубҳа аскарлари суриб келса от,
Бостиради ҳар қандайин ишонч наърасин.
Икки-уч бор такрорладим ўлим сўзини,
Кўз ўнгимда ранги унинг ўчди батамом.
Таҳликада ўнглаёлмай қолди ўзини,
У шубҳага қул бўлганди энди, вассалом.

И к к и н ч и а ъ з о

У ўлдими?

Р а и с

Тирик мурда, ўлгандан баттар,
Болаларин йиғиб олиб, дод-вой этибди,
Менда бир дард бўлса керак, дея баччагар

Элдан бурун пенсияга чиқиб кетибди.
Ўғитим шул: ҳар соҳада зеҳн, қунт керак,
Дано бўлинг деганлар-ку, ўрғаниб оз-оз.
Жангларда ҳам ғалабага ҳийладир тиргак,
Эслаб кўринг, хор бўлганми ҳеч вақт найрангбоз.
Чекишдан ол, сўзлайвермай битта мен ўзим,
Бошим эмас, ғовлаб кетди сочим ҳам балки.

(Биринчи аъзога)

Тароғнингни бериб тургин оғайни, бир зум.

Б и р и н ч и а ъ з о

Тароқ менда нима қилсин, ахир мен кал-ку.

Р а и с

Қойилмисан? Бу ҳам менинг битта усулим,
Атай тегмоқ бўлдим сенинг қитиқ патингга.
Майли сенга ибрат бўлсин менинг бу йўлим,
Лекин гап шу, ишон доим ўз қудратингга.
Камбағални кўриб қолсанг бойликдан сўз оч,
Кўзи ожиз кимсаларга қуёшдан гапир.
Биз таптана қилажакмиз. Ёзгаймиз қулоч.
Бошқаларни камситиш ҳам ахир зўр тадбир.

(Хонага Савдойи олим кириб келади.)

С а в д о й и о л и м

Қайда менинг капалагим, топингиз қани?
Уни қувлаб келмоқдаман Тўйтепа ёқдан.
Ҳеч бир кимса учратмаган бундоқ нусхапи,
Қанотлари йилт-йилт этар йироқ-йироқдан.
У шу қадар ақллики, қўним топса гар
Илмий иш ҳам ёза олур ўзи ҳақида.

Хонангизга учиб кирди ноёб дарбадар,
Мепга маълум сизнинг қилмиш, сизнинг ақида.
Ош тагига бостиргайсиз қапагимни,
Ана, ана, пешонагга қўнди у бориб.

Р а и с

Аҳли дониш эсдан оғса билмас раҳми,
Не қилардик келса у гар чўқмор кўтариб!

(Савдойи олимга)

Мулла ака, менга бир зум тутингиз қулоқ,
Куни кеча Москвадан вакиллар келди.
Бизнинг илмий дунёмизни ўрганиб узоқ,
Капалакнинг дарагин ҳам эшитди, билди.
Капалакнинг бахтин ўйлаб, илмий ғамин еб,
Кўргазмага ҳурмат билан ола кетдилар.
Изимиздан етиб келсин ўша олим деб,
Тайёрага махсус билет харид этдилар.

(Бир парча қоғоз узатиб)

Мана билет. Уча беринг Московга томон,
Кўргазмада сизни хушнуд «кутиб» оларлар.
Аниқ фавнинг ривожини истайди замон,
Ҳеч шубҳасиз улар сизга қойил қоларлар.

С а в д о й и о л и м

Капалагим эркакмиди, аёлми билмам,
Қайбири у, учиб кетмиш Московдай ерга.
Темурлангнинг дош қозони сингарни у ҳам
Эрмитажнинг мулки бўлиб қолмаса гўрга.
Кетдим! Раҳмат!

(Чиқиб кетади.)

Р а н с

У аслда зукко зот эди,
Унинг бошин касбдошлари едилар бешак.
У савдойи бўлиб қолмиш, азбаски, энди
Олимларнинг усулини ҳам ўрганмоқ керак.

И к к и н ч и а ъ з о

Истеъдодни улашганда қодир худойим
Сизга сира иккилапмай ёмбисин берган
Бахтимизга омон бўлинг, бор бўлинг доим,
Олам ичра учрамайди сиздай зўр мерган.
Ҳар сўзингиз нишонига теккай бехато,
Зарур бўлса, гулхан қилиб ёқурсиз қорни.
Дилда шундай таассурот айладим пайдо,
Тан олсангиз керак фақат парвардигорни?

Р а н с

Билиб қўйинг, мен даҳрийман, худосизман, ҳа,
У бор бўлса, ёқасидан олардим шаксиз.
Бергани йўқ у на бойлик ва на мартаба,
Хулосам шул: биз кабилар унга кераксиз.
Устоз бўлгай бизга фақат моддий шу турмуш,
Осон гапми, на соғда, на саноқда бормиз.
Бизга насиб айламади дурустроқ юмуш,
Омад бизни четлаб ўтди, ташландиқ, хормиз.
Ҳайъатларга сайланмаймиз, эҳтиромлар йўқ,
Шону шуҳрат, донғу амал бегона бўлган.
Тирноғимиз учигача ҳасратга тўлиқ,
Бизга тунлар уйқусизлик ҳамхона бўлган.
Мана, журнал чиқарамиз «Ҳашарот» деган,
Ходимларнинг ярми пўстак, ярми тирранча.
Кўча-кўйда парранданинг нишхўртин еган
Ҳашаротдан ўзимизнинг фарқимиз қапча?

Муҳаррир-чи, ўз нафтини билмаган нодон,
Бир икки бўлмаган чол, айниган мия.
Икки марта халқ душмани бўлса-да, ҳамон
Қичқиради, коммунизм қурамыз дея.

Б и р и н ч и а ъ з о

Камситмайлик коллективни бунчалар ахир,
Биз ҳам давлат идораси, муҳримиз бор.

Р а н с

Бас!

Пон ушоққа кўзин тиккан, манглайи тақир
Қафасдаги қуш нимаю сен нима, галварс.

Б и р и н ч и а ъ з о

Ўртоқ раис, бундай деманг, қилманг ҳақорат,
Гапингизни қайтиб олинг, талаб қиламан.
Иккинчидан, қушманми мен ёки ҳашарот,
Сиздан кўра менга маълум, ўзим биламан.

Р а н с

Ана энди ўхшаяпсан сурбетга сал-пал,
Иншоолло, келажагинг порлоқ бўлгувси.
Жангариллик зина бўлса, сурбетлик ҳайкал,
Зиналардан жадал ўтсанг — бахтинг кулгувси.
Агар қаттиқ теккан бўлсам, сўрайман узр,
Лекин дўстим, қиз боладай чека берма оҳ.
Биз — «Рапжком»миз, рапжитмоқлик услубимиздир,
Бизнинг соҳа шунақа, деб қилдим-ку огоҳ.
Өнди ўзак режамизни берай мен сўйлаб,
Бу — гоаявий, ижтимоий йўриқ батамом.
Ҳар бирингиз биласизки, мамлакат бўйлаб,

Ошкоралик, қайта қуриш этмоқда давом.
Жуда муҳим жараён бу, мен сизга айтсам,
Янгилашиб бораётир буткул жамият.
Жафо чеккан ўз йўлига, бизнинг учун ҳам
Етмиш йилда бир бор келди бундай вазият.
Фойдаланиб қолмоқ керак, фурсатни билиб
Ошга қўлни чўзмоқ керак беор ва хира.
Ўзингизни кўрсатингиз фидойи қилиб,
Оғзингизга нима келса — қайтарманг сира.
Гапингизда маза-матра қолмаган чоғи
Халқ номидан сўзлайман, деб ҳайқиринг паққос.
Халқ шундай бир депгиздирки, йўқдир қирғоғи.
Бу денгизга шўнгиш керак, мисли қув ғаввос.

И к к и н ч и а ъ з о

Ахир, биз ҳам халқ эмасми?

Р а и с

Ҳа, баракалла,
Топағосан, файласуфдан йўқдир кам еринг.
Манфаат деб мағзавага ташлангиз калла,
Қўй терисиб ёлинигиз сурувга киринг.
«Мен» ўрнига «Биз» деб сўзланг ҳар қайда, мудом,
«Биз»лигингиз бирор кимса кўрмас текшириб.
Мўлтоининг қўрчоғидай қилингиз муқом,
Керак бўлса аргумоқдай туринг пишқириб.
Сизни бирор маросимга чорлаш шарт эмас,
Ҳэйъатларга чиқиб олинг, эгаллангиз жой.
Билинтирмай низо қўзганг ҳар қайда, хуллас.
Биз қатнашган маъраканинг аҳволига вой.

И к к и н ч и а ъ з о

Битта мисол келтирайин, берингиз рухсат,
Бунга ўзим гувоҳ бўлдим.

Р а н с

Марҳамат, қани.

И к к и ш ч и а ъ з о

Агар чиндан юрагингда бўлса шижоат,
Довдиратиш мумкин экан ҳамма-ҳаммапи.
Қайси куни маҳаллада ўтказдик тадбир,
Атеистик масалани ўртага қўйдик.
Тафтиш қилдик одамларнинг исмин бирма-бир,
Аммо-лекин баъзиларин бепичоқ сўйдик.
Кўчамизда бир лектор бор, Худойқул оти,
Ёзгувчи деб тегар эди ғашимга пуқул.
Сен — дивдор деб эълон қилдим ўша заҳоти,
Чунки дедим, сенинг исминг айнан Худойқул.
Кайфи учган кўкноридай бақрайди аввал,
Не деярин билмай қолди буткул довдираб.
Исмин қўйган аждодларин сўқди галма-гал,
Сўнг ялина бошлади у менга жовдираб.
Деди:— Кўнглим тўлмас эди асли исмимдан,
Ўз вақтида танқид қилдинг, дардингни олай.
Ихтиёрий воз кечаман «Худой» қисмимдан,
Майли исмим ярим бўлсин, «Қул» бўлиб қолай.
Нойлагандай иккинчи бир нотиқ сўз олиб,
Деди:— Бизнинг давримизда қул йўқ мутлақо,
Қулу қулдор синфлари кетган йўқолиб,
Худойқулнинг «қул» қисми ҳам сиёсий хато.
Шундай қилиб, бир фуқаро куппа-кундузи
Ўз исмидан ихтиёрий қолди айрилиб.
Ҳа, қопқопга келиб тушар галварслар ўзи,
Қўрққанидан соясига боқмас қайрилиб.

Р а н с

Истеъдодинг бор экану айтмайсан, хумпар,
Ўринбосар бўлсанг дуруст менга аслида.

Излаб топинг, қайда изғир туҳматчи, учар,
— Аниқлангиз, ким юрибди кимнинг қасдида.
Айни шулар аъзо бўлур «Ранжком»га лойиқ,
Сиз уларга вазифалар ваъда қилингиз.
То ҳуқуқин танигунча муте халойиқ,
Курсиларни эгаллаймиз, шуни билингиз.
Донги чиққан шахсларни битта-битталаб
Бадном қилиш осон эмас, мураккаб иш бу.
Бир замонлар «нобон»ларни қўйганлар қамаб,
Бизнинг эса йўруғимиз, йўлимиз ушбу:
Энг аввало куракда йўқ миш-мишлар тўқинг,
Порахўр денг, хотинбоз денг ҳар қандай зотни.
Уша заҳот тегмаса ҳам нишонга ўқинг,
Заҳарлайсан ҳеч бўлмаса битта ҳаётни.
Беғуноҳнинг туҳмат гапга чидаши мушкул,
Асаблари қақшай-қақшай бўлади одош.
Уйқусизлик уни ҳолдан тойдираб буткул,
Қарабсизки, бизга энди ивфаркт кўмакдош.

Б и р и н ч и а ъ з о

Тақсир, мен ҳам баён қилай бир воқеани,
Жадаллашиб бораётир ҳамма соҳа ҳам.
Демоқчиман, бизни ортиқ қийнамай, яъни
Биратўла ўлаберар баъзи бир одам.
Биласизки, мен овчиман, овга ишқибоз,
Ҳатто улар союзининг аъзосидирман.
Айиқ, бўри, тулки, каклик, ўрдак ёки ғоз,—
Барчасининг кушандаси — қазосидирман.
Уралдирман осмондаги турнанинг кўзин,
Унутмайман аммо-лекин меъёр, инсофни.

Р а н с

Маърузавгни бўламан мен, берсанг гар изи,
Ўртоқ овчи, йиғиштиргин сафсата, лофни.
Айт-чи, нима демоқчисан?

Б и р п и ч и а ь з о

Дарвоқе, узр,
Эҳтиросга сал берилиб, ўтлаб кетибман.
Унутмангиз, овчилик — бахт, овчилик — ҳузур,
Ов изидап юриб, қанча довоп ўтибман.
Орамизда зўр бир овчи бор эди, хуллас,
Эгарланган отдай эди доим омади.
Тузогига тушар эди учиб юрган хас,
Бу атрофда қулатмаган ови қолмади.
Хасад билан қарар эдик унга муттасил,
Сафарларда қўйр эдик доим яккалаб.
У бор жойда ичимиздан кетар эдик зил,
Юрар эдик мазорига пипҳон ғишт қалаб.
«Табиати асранг», деган шпор остида
Бир анжуман уюштирдик бизлар ҳам атай.
Ҳалигини оёқ ости қилмоқ қасдида,
Тўпланишдик, ҳар биримиз ташланмоққа шай.
Мамлакатда қайбир ҳайвон қирилиб кетган —
Ҳаммасини шу овчининг айбига йўйдик.
Эрамиздан минг йил бурун уруғи битган
Балиқларнинг хушпи ҳам бўйнига қўйдик.
Ениб кетган тўқай борми, қуриган кўлми —
Ҳаммасини бирга қўшиб, шошира бердик.
Барчасига сен айбдор, деб шоп қилиб қўлпи,
Атрофини ўраб олиб, гаширабердик.
Ултирарди у бошини эгганча, гаранг,
Ташқид уни гирдобига чунон олибди.
Жавоб бер деб туртиб кўрсак, миқ этмас, қаранг,
У ўтирган жойидаёқ ўлиб қолибди.

Р а н с

О, юрибмиз биз ҳам ҳали «Ранжком»ни тузиб,
Бизнинг ишлар ҳали қуруқ оғизда экан.
Сизлар барча ташкилотдан кетибсиз — ўзиб.

Асли «Ранжком» сизнинг ўша Союзда экан,
Хаблпараст файласуфлар асрлар бўйи
Одамзодни улуғлашиб келарлар бекор.
Ҳайвон билан баробардир Инсон феъл-ҳўйи,
Билки ундаи бешбаттарроқ ёвуз ва маккор.
Бир-бирига дўст бўлолмас аҳли оломон,
Уни йўлга солар фақат қилич ё фириб.
Қани, айтинг, саодатли бўлдими Инсон
Насиҳатгўй шоирларнинг гапига кириб?
Одамзодда ортиқ аъзо тирпоқ, кўричак,
Ҳайвонотдан қолиб кетган азалий мерос.
Инсонларнинг руҳида ҳам бешубҳа, бешак,
Кўп ҳайвоний ҳирслар яшар, пинҳоний холос.
Одамларни бошқаради ёлғиз сўз: Ўзим!
Ўзим!— дея бир-бирларини кўзини ўярлар.
У тараф ҳам, бу тараф ҳам тошганда тўзим,
Гўрларига қаққайтириб ҳайкал қўярлар.
Ҳайкалларга сигнади тириклар яккаш,
Каромати нима унинг — йўқ зарра дарди.
Бир жиҳатдан қулай экан ҳайкалдек яшаш,
Тилга кирса — подонлиги аён бўларди.
Шу сабабдан, очиқ-ойдин бир гапни айтай,
Фидойилик деган нарса ҳавоий бир гап.
Ўзинг учун ҳар юмушга бўла олгин шай,
Сени алдаб кетишмасдан улгургин алдаб.

(Хонага дафъатан ғоз кўтарган чол кириб келади.)

Ғоз кўтарган чол

Мен омадсиз ихтирочи пенсионерман,
Ҳа, дарвоқе, барчапгизга саломлар бўлсин.
Энг охири «Ҳашарот»га ҳасратим дерман:
Мадад беринг, шу ғознинг ҳам толеи кулсин.

Р а с

Жафо чеккан қай бирингиз? Сизми ёки гоз?
Мақсадингиз баён этинг, қотирманг бошни.

(Ўзича)

Мен ҳайронман, журналимиз пачавами, соз,
Қизиқтирар нуқул довдир, тентак, авбошни.

Б и р и н ч и а ʼ з о

Аммо-лекин гози роса семирган экан...

И к к и н ч и а ʼ з о

Сен ҳам бўрсиқ бўлар эдинг, кўтариб юрса.

Б и р и н ч и а ʼ з о

Не бўлса ҳам шундайларга бермоқ керак таң.

И к к и н ч и а ʼ з о

Қандин урсин, ким уддалаб даврини сурса.

Ғ о з к ў т а р г а н ч о л

Етмиш йилки курашамиз биз пахта учун,
Айни вақтда ҳеч чекинмас вилт деган бало,
Бу ваҳший қурт тешиб ташлар кўракни бутун,
Адабини беролмади биронта даҳо.
Ўша қуртнинг кушандасин топдим, азизлар,
Жаҳоншумул янгиликни қадрлаш даркор.

Р а с

Янгиликни бир оз уқмай турибмиз бизлар,
Вилт қуртига гознинг қандай алоқаси бор?

Ғоз кўтарган чол

Биласизми, эгатларни ҳисоблаб чиқиб,
Ҳар бирининг орасига қўйиш керак ғоз.
Улар зумда қуритгайдир вильтларни чўқиб,
Пахта эса мўл бўлади! Ишлар нечоғ соз!

Р а и с

Ғозингизни қолдиргайсиз қабулхонада,
Ургангаймиз тумшугидан ўтигача то.

Ғоз кўтарган чол

(мамнун)

О, Сиздайлар бор эканки бу замонада
Биз кабилар кўча-кўйда хор бўлмас асло.

(Чиқиб кетади.)

Р а и с

Қариса ҳам қуйилмаган эси наст лўли,
Ихтиросин чойхонада синаб кўргаймиз.
Оҳ, ғозга ҳам бориб етди «Ранжком»нинг қўли,
Келинг, гапни соҳамизга яна бургаймиз.

И к к и н ч и а ʼ з о

Мен фалсафий фикрларга йўқроқмап, аммо
Турли-туман қитмирикни ўйлаб топаман.
Афандидек, йўқ нарсани кўрсатиб гоҳо,
Оломонни эргаштириб, олга чопаман.
Дейлик, бирор анжуманни бузмоқлик лозим
Ва айни пайт хуфя бўлиб қолмоқлик керак.

Боз устига қараб турса аҳли лавозим,
Бундай пайтда лозим бўлар пинҳоний қарсак.

Б и р и н ч и а ъ з о

Ҳеч пинҳоний бўлармикни қарсак ҳам, жўра,
Бўрттириш ҳам эви билан, сўзлагин билиб,

И к к и н ч и а ъ з о

Оёқда тик турган бўлсанг, ҳайиқмай сира
Қарсакни ур, қўллариңгни орқага қилиб.

Б и р и н ч и а ъ з о

Гар ўтирган бўлсанг-чи, хўш?

И к к и н ч и а ъ з о

Энгашиб шартта,
Тиззалариңг орасида чалабер чапак.
Ё ерни теп. Унутмаки, ўша фурсатда
Мажлис аҳли сени қўллаб юборар бешак.
Нотиқ худо бўлса ҳамки, энди бефойда,
Мулзам бўлиб ташлаб кетар машъум минбарни.
Айбдорни ким топа олур? Бузғунчи қайда?
Билиб қўйсак зарар қилмас шундоқ ҳунарни.

Р а н с

Сен ҳам бало чиқиб қолдиңг.

И к к и н ч и а ъ з о

Ешлигимданоқ
Шу соҳага меҳр билан қучоқ очганман.

Кўчамизга бирор мошин келиб қолган чоғ,
Мен, албатта, ғилдирагин тешиб қочганмап.

Р а н с

Гарчи бир оз майдалиқдир ғилдирак тешиш,
Лекки бу ҳам асқотади «Ранжком»имизга.
Бизда куфр сапалмагай ҳар қандайин иш,
Лойиқ бўлсак басдир доим ўз номимизга.
Ҳаёт асли кураш деган машҳур нақлви
Биз ҳам турмуш тарзимизга этайлик татбиқ.
Бушинг учун ишга солиш керак ақлви,
Энг аввало, мақсад йўлиб қилайлик тадқиқ.
Музейларда кўргандинсиз — совут-қалқопли
Говак гавда — сарбозларнинг либослари бор.
Ули кийса бирдек бўлар жонсизу жовли,
Фарқлаб бўлмас, териб қўйсанг мингтасин қатор.
Ҳа, уларнинг оддийгина ҳаракати ҳам
Уша темир кийимларга мосланган, қатъий.
Ана шунга ўхшаш эрур амалдор одам,
Энг зўричи бюрократ дерлар ашаддий.
Айни чоқда бюрократни гилоф ичидан
Шиллиққуртдек олмоқдалар бир-бир суғуриб.
Биз илондек фойдаланиб ҳийла кучидан
Ғилофларга кириб олсак бўлди улгуриб.
Қолган ишлар ўз-ўзидан этади давом,
Ҳукмимизда катта-кичик, ёшу қари — бир.
Темир совут қаршисида миқ этмас авом,
Ичида ким иш юритар — унга бари бир.

Б и р и н ч и а ъ з о

Не қилайлик етмоқ учун бундай муродга?
Жаҳоншумул вазифани қўйдингиз, рости.

И к к и н ч и а ъ з о

Иккилашмай тик боқайлик, дейман ҳаётга,
Чўққи йўқдир, то етмаса «Ранжком»нинг дастга.

Р а и с

Афсус, энди юмалоқ хат йўқотди кучин,
Энди фақат таваккал, деб насиба теринг.
Одамларнинг орасини бузмоқлик учун
Энди ошкор бир-бирига ёмонлай беринг.
Сурбет бўлинг, такрорлайман яна бир карра,
Халойиқнинг юрагини бсомон тигланг.
Азаларда қаҳ-қаҳ уринг тап тортмай зарра,
Тўйларда-чи, дабдурустдан ўкириб йигланг.
Сайловларда бўлинг доим ҳозир унозир,
Бу ўринда таянингиз нафсдек балога.
Бир килодан гўшт тарқатса одамлар ҳозир
Шайтонни ҳам сайлаб қўяр арши аълога.

Б и р и н ч и а ъ з о

Масаланинг бир жиҳатин ўйлайман ҳануз,
Кечалари уйқум қочиб кетади гоҳо.
Бизни таъқиб этмайдими ахир минглаб кўз,
Не қиламиз, қўлга тушиб қолсак мабодо?

Р а и с

Ҳа, атрофда кенг, каттаков жамият ҳам бор,
Аён гапки, унинг йўлини бўлмайдиган тўсиб.
Шунинг учун дейманда меъ, ниш тутинг ҳушёр,
Шунинг учун дейманда мен, ниш уринг пусиб.
Барча гапни ошкоралик бўйнига юкланг,
Биз даврнинг аскаримиз, деб айтнинг паққос.
Ҳолингизни бирор кимса қилар бўлса танг,

Қайта қуриш душмани, деб солянг айҳаннос.
Езилмаган қонунлар бор, бўлнингга оғоҳ,
Бирор жойда тилингиздан қолманг тутқлиб.
Эсланг ахир, жиноятчи жаволардан гоҳ
Бизга бошлиқ буюрган, деб кетган қутқлиб.
Истеъдодли устомонлар юртда ҳали кўп,
Озми ахир бу дунёда жоҳил, мунофиқ.
Гарчи улар кўчаларда юрмаслар тўп-тўп,
Ҳар биттасин, феъли лекин бизга мувофиқ.
Кунни кеча газетада чиқди бир хабар,
Унда баён қилинибди фожиавий ҳол.
Мазмунини айтиб берсам сизга мухтасар,
Унинг ибрат жиҳатини илғайсиз дарҳол.

Иккала аъзо

Эшитайлик! Эшитайлик!

Раис

Қайбир қишлоқда
Ака-сингил етимчалар яшаган экан.
Ота-она меҳрин билмай, хилват, овлоқда
Ўзларича ошларини ошаган экан.
Вақти етиб, уйланибди ака бир қизга,
Келин бўлмиш сатанг чиқмиш ва гоят бахил.
Мол-дунёдан ўзгани ҳеч илмасқан кўзга,
Оилага сиғмай қолмиш энди у сингил.
Бу дунёда сира роҳат кўрмаган ака
Дўмбоққина келинчакка қолмиш боғланиб.
Сингил эса яшар экан муңглуғ ва якка,
Золим келин зуғумидан кўнгли доғланиб.
Хонадонда битта игна йўқолса ҳам гар,
Келин уни шум сингилдан кўра бошлабди.
Эртаю кеч етимчани келиндан баттар
Ўз туғинган акаси ҳам ура бошлабди.

Хўрликларга чидай олмай, етим қиз охир
Ўз-ўзинга ўт қўйибди, тамом, вассалом.
Энди кўзёш тўкар эмиш акаси моҳир,
Жамиятни айблар эмиш қизталоқ фирром.
Аллақачон ижроқўмнинг битта котиби
Вазифадан олинибди шу масалада.
Ҳа, у йигит ҳеч шубҳасиз талапт соҳиби,
Сувдан қуруқ чиқиб кетмиш нозик паллада.
У ҳақиқий сурбет экап, холи виждондан,
Рост-да, кимга фойдаси бор нозу фирогнинг.
Ҳеч биримиз тушмаганмиз ахир осмондан,
У йигит ҳам мевасидир мапа шу боғнинг.
Ана энди мафкуравий ишларни сўкиб,
Йўқ эшикка бош уради довдир матбуот.
Қотиллар-чи, юрар сохта кўз ёши тўкиб,
Ҳам сингилдан, ҳам жазодан бир йўла озод.
Бу тузумнинг ярим умри лоф билан ўтган,
Фуқаро ҳам усулига кўнникмиш гоят.
Аксар ҳолда йўқ нарсани бор қилиб битган
Ровийлари ҳанузгача тўқир ривоят.
Оч қоринга кекиради ҳозиргача то,
Шиор ясар, иштоплиги — чит бисотидан.
Елгон гапга у чиндан ҳам ўрганмиш, ҳатто,
Уриб қолар оби-ҳаво маълумотидан.
Ҳали бери давр биздан узолмагай қўл,
Бизлар унга ўқтин-ўқтин керак бўлармиз.
Такрор айтай, эл ўзинга топгунича йўл,
Истаганча айш сурармиз, ўйнаб кулармиз.
Аммо дўстлар, аҳтиётлик ҳеч сўзсиз даркор,
Худо уйи — масжиднинг ҳам бор асос-синчи.
Дўхтирлардан таниш топиб, зинҳор-базинҳор
Справка топиб қўйинг, у — кўнгил тинчи.

Биринчи аъзо

Қанақанги справка?

Р а н с

У — мушкул кушод,
Ҳар қандайин балони ҳам эта олур даф.
Эсипаст деб ёзиб берса, ҳаммаёқ обод,
Жиннилардан пора олган дўхтирга ҳам наф.
Қарабсизки, ҳар қандайин кучли қонун ҳам
Оддий қоғоз қаршисида йўқотар заҳрин.
Тентакларни қамашмайди.

И к к и н ч и а ъ з о

Зўрсиз чинакам.

Р а н с

Шу тариқа сўндираминз ғанимлар қаҳрин.
Ўша қоғоз қўлда бўлса, калтак кўтариб,
Кўчаларга чиқа беринг, ҳайиқмай асло.
Ажойиб ҳол: жишлар шоҳ, соғлар-чи ғариб,
Бунақасин кўҳна тарих кам кўрган аммо.
Йўлимиз шу. Гап биттами?..

И к к и н ч и а ъ з о

«Ранжком» ҳам битта!

Р а н с

Баҳамжиҳат энди ишга киришмоқ керак.
Муҳаррир чол эрта ишга келганда, шартта
Ташлангаймиз, гоя аниқ — эришмоқ керак. -
Қапи, яна чекишдан ол. Тугади йигин,
Ўйлайманки, галабадан энди кўнгил тўқ.

Иккинчи аъзо

Азиз дўстлар, бир муддатга сабр этинг тагин,
«Ранжком» учун гимн ёзганман, «Ассалом»и йўқ.

(Ўқийди)

Биз «Ранжком»миз, «Ранжком»миз,
Келажаги ганжкоммиз.
Кўрингани тишлаймиз,
Ишимиз шу — ишлаймиз.
Майли кекса, майли ёш,
Беролмас бизга бардош.
Чимчилаймиз билдирмай,
Бурдалаймиз ўлдирмай.
Кўпайса гар даҳмаза,
Бизларга бўлар маза.
Бор бўлсинлар ёввошлар,
Галварслар, қовоқбошлар...

(Хонага фаррош аёл кириб келади.)

Фаррош аёл

Нима бўло, мучалингиз тутунми ўзи,
Идора ҳам сархонага айланибди заб.
Шунча бўлса эркакларнинг агар гап-сўзи
Аёлларнинг гурунгига йўқ экан тараф.
Алламаҳал бўлиб қолди, уй-уйга қайтинг,
Йиғиштириб олай мен ҳам уёқ-буёқни.
Маҳтал турган келинларга саломлар айтнинг,
Шиқиллатиб қолинг, хуллас, энди туёқни.

Биринчи аъзо

(раисга)

Ишимизни шу опадан бошласак-чи, хўш,
Иродани пешлайдиган, ўлгудай шаддод.

Р а и с

Майлику-я, оқибати бўлмасми нохуш,
Чап қовоғим учаётир негадир бот-бот.

Б и р и н ч и а ъ з о

Агар раис чўчиб турса, биз киммиз?

Р а и с

Рухсат!

Б и р и н ч и а ъ з о

(фаррош аёлга)

Ҳой опажон, сабр қилинг, Сизга бир гап бор.

Ф а р р о ш а ё л

Ишма экан. Эшитайин.

Б и р и н ч и а ъ з о

Бизлар шу фўрсат
Устипгиздан ёзмоқликка айладик қарор.

Ф а р р о ш а ё л

Ёз, ёзавер. Московга ёз, Нью-Йоркка ёз,
Маккага ёз, Марсга ёз, ҳаммани чақир.

Р а и с

Кўп қизишманг, эҳтиросни жиловланг бир оза,
Машғулотни эндигина бошладик, ахир.

Ф а р р о ш а ё л

Хўш, нима деб ёзмоқчисан?

Р а и с

Замон ўзгарди,

Сизда эса ташаббус йўқ, ҳа, ҳа, ташаббус.
Сизни зарра қизиқтирмас давримиз дарди,
Юришпингиз ўша-ўша, ўша-ўша тус.

Ф а р р о ш а ё л

Гапинг тўғри, ташаббус йўқ мендайларда ҳам,
Бўлса агар ғайратимиз кўпирар эди.
Учраган чоғ ифвогару беюз, муттаҳам,
Ундайларни фаррошлар ҳам супурар эди.
Ташаббус, деб ўққа учди қанчалар аскар,
Ташаббус, деб авлиёга айланди инсон.
Эслайсавми, ташаббус деб, қаҳратон саҳар
Йўқ пахтани «терпб» юрди неча минглаб жоқ.
Давр деган шўринг қурғур бир ибора бор,
Сақич каби кўчиб юрар оғизма-оғиз.
Аслида у аллақандай тапландиқ мазор,
Валпй билан бир қаторда ётар ялмоғиз.
Ташаббусдан бир иш чиқса, шу заҳотиёқ
Маънисси йўқ журналингиз йўқотар эдпм.
Ўйлаб боқсам, ўзингиз ҳам ҳашарот сиёқ,
Ана энди ёза беринг, шу гапини дедим.

Б и р и н ч и а ё з о

(ўзича)

Туппа-тузук фаррош десам, аломат-ку бу,
Бунақасин кўрмаганман сира, ё фалак.

Иккинчи аъзо

(ўзича)

Гапларини тушунмадим, бироқ фикрим шу:
У ўзининг идорасин ёпмаса керак.

Р а и с

Отинойи бўлганмисиз, билмайин қолдим,
Бу қадарли маҳмадона, бу қадарли сур.
Майли, дейлик «ташаббус»ни мен қайтиб олдим,
Аммо, айтай, сиз — миллатчи, миллатчи манфур.
Бор йўғи бир фаррошсизу димоғ осмонда,
Шу феъл билан кимга ёқиб, кимни суюбсиз?
Гувоҳларим ўлтирибди икки томонда,
Сиз ўрисга қасдма-қасддан иштон кийибсиз.

Ф а р р о ш а ё л

Ана энди аён бўлди асл башаранг,
Сиз — дайдилар, тўғри келган касни қопасиз.
Сиёсатни қалқон қилмай кўзимга қаранг,
Балиқ йўғу балиқчини қайдан топасиз?
Нозик гапга тортаяпсиз сиз мени атай,
Уюрни ким ҳайдаб юрса моли қўшадир.
Билганимни супургидек жам қилиб айтай:
Кимнинг дасти дароз бўлса миллат ўшадир.
Карвон ҳозир йўл бошлаган бошқа томонга,
Теран боқсанг, бир ҳолатни кўрасан зинҳор:
Инсон фақат бўлингайдир яхши, ёмонга,
Ўғри деган, Тўғри деган икки миллат бор.
Мен миллатчи бўлибман-ми? Эл-юртдан сўра,
Сендан бўлак ҳеч кимда йўқ бунақа хаёл,
Бировларнинг гийбатини қилгандан кўра
Ўз элингнинг ҳурматини аввал эплаб ол.

Р а и с

Эпламасдан нима қилдик?

Ф а р р о ш а ё л

Иштон-чи, иштон?

Иштонимга нега бирдан ёпишдинг, вокас?

Сенга иштон керак бўлса, ечаман шу он.

Р а и с

Ҳой, опажон, ечманг, ечманг.

И к к а л а а ʻ з о

Ечманг, ечманг, бас.

Р а и с

Чап қовоғим учмабди-да бекорга, аттанг.

(биринчи аъзога)

Шу балога сен рўпара қилдинг, анағар.

Б и р и н ч и а ʻ з о

Бунга ҳеч ким бас келолмас, аҳволимиз танг.

И к к и н ч и а ʻ з о

Бу кетишда журнални ҳам у ёниб гашлар.

Ф а р р о ш а ё л

Инсофингиз сал бўлсаям бор экан, шукур,
Аллақайси жойингизда номус уйғонди.

Қошингизда хор бўлдим мен, бўлдим сур, манфур,
Бир фаррошни масхаралаб нафсингиз қонди.
Сизлар безбет кимсаларсиз, манфаат учун
Зарур бўлса Регистонни бориб йиқасиз.
Тор келганда тегирмондан чиқай деб бутун
Отангизни тириклайин гўрга тиқасиз.
Ҳар нарсадан вонкўрликнинг гувоҳи оғир,
Ея туриб маърайсиз-а, пима етмайди?
Кўникамиз, кифтларимиз бўлса ҳам яғир,
Дилозорлик яраси-чи, сира битмайди.

Р а и с

Биз шунақа ташкилотмиз, очиқ айтганда,
Қайта қуриш замонининг қаҳрамонимиз.
Бу гапларни тушунмайсиз, Сиз — ожиз банда,
Кураш билан ўтар бизнинг ҳар бир онимиз.

Б и р и н ч и а ъ з о

Мапа, бизлар қайта қурдик хонамизни ҳам,

И к к и н ч и а ъ з о

Бу столни нари сурдик, унисин буён.

Р а и с

Бас қилингиз, иккинги ҳам гўр, каллаварам,
Ҳа, шеринг ногдон бўлса аҳволинг аён.

(фаррош аёлга)

Кўп мураккаб шахс экансиз, ваники фаррош,
Сиз эплейсиз сугургини миниб юришни.
Мумкин бўлса, сирингизни айлап менга фош,
Сиз қапақа тушунасиз қайта қуришни?

Ф а р р о ш а ё л

Авваллари халқ давлатни тингларди мутлоқ,
Оддийгина йўриқни ҳам кутиб турарди.
Энди эса давлат халққа солмоқда қулоқ,
Умидвормиз, пинҳон қолмас энди халқ дарди.
Узоқ-узоқ набиралар бахтига балким
Қутлуғ кунлар келаётир шарпасиз, сассиз.

Р а и с

Қизиқ гаплар... У ҳолда биз ким ағурмиз, ким?

Ф а р р о ш а ё л

Сиз халққа ҳам, давлатга ҳам мансуб эмассиз.

Б и р и н ч и а ё з о

(Ўзича)

У тобора қизишмоқда, тушмайди ҳеч паст.

И к к и н ч и а ё з о

(Ўзича)

Балки давлат ўрганмоқда бизларни зиндап.

Ф а р р о ш а ё л

Бир қавм бор, поми унинг манфаатпараст,
Ер юзида яшаб келар қадим-қадимдан.
Қўлини у совуқ сувга урмаган асло,
Қилар иши алдамчилик, вайранг, қабоҳат.
Улар учун байрам бўлур қўзгалса бало,

Яхшиларнинг юрагида ёнса жароҳат.
Эл тулпорни эгарласа — минсам деган у,
Эл тиклаган иморатга удир даъвогар.
Эътиқоду инсоф унда бўлмаган мангу,
Турланади сал ўзгарса оби-ҳаво гар.
Етмиш йилки, ҳар гапига Ленинни қўшиб,
Ризқимизни қийиб келган улар-ку ахир.
Бугун эса янги тартиб номидан жўшиб,
Тўғри келган ҳар бандани этмоқда таҳқир.
Итда вафо бўлар, лекин унда вафо йўқ,
Суяк отган ҳар кимсанинг ялар пойни.
Суврат силлиқ, сийрати-чи худбин ва қуруқ,
Қароқчидек тўнаб кетар борган жойини.

Р а н с

Аллақандай қарашларни ташвиқ айламанг,
Чучварангиз бўлса агар, санаяисиз хом.

Ф а р р о ш а ё л

Сен ҳам ганни бураверма, қилма кўп найранг,
Мен — халққирман, аммо-лекин эмасман авом.

Р а н с

Рус элида болта шўрва деган эртақ бор,
Яша, дейди лақмаларни алдаб, шишириб.
Қани, айтинг, бирор кимса қолиб оч-наҳор,
Еганми ҳеч қозонида орден пишириб?
Еш умрини ғояларга текин бағишлаб,
Не-не йигит ўтиб кетди қорни тўймасдан.
Нима кўрди улар ахир «биз» учун ишлаб,
Унутдилар, лаҳадига ҳали қўймасдан.
Бу дунёга ёлғиз бир бор келади Инсон,
Демак ҳар зум тап тортмасдан яшамоқ керак.

Биз — жондормиз, дунё эса чеки йўқ ўрмон,
Юрмоқ керак, ёрмоқ керак, ошамоқ керак.

Ф а р р о ш а ё л

Боз устига либосларни ечиб мутлақо,
Тўрт оёқлаб лойга ботиб бўкирмоқ керак.
Имон, инсоф, виждон сўзин эшитган асно
Қутурган бир арслон каби ўкирмоқ керак.

Р а и с

Кимсиз ўзи? Қай кўчага бошимни бурсам,
Рўпарамдан мана мен, деб чиқаберасиз?
Мен сизни бир оддийгина фаррош деб юрсам,
Фалсафани Афлотундай сўқа берасиз?
Бунча гапни сиз қаёқдан топасиз экан,
Дарсхонангиз қайси ерда? Устозингиз ким?

Б и р и н ч и а ъ з о

(ўзича)

У бизларни биратўла мот қилай деган...

И к к и н ч и а ъ з о

(ўзича)

Супургига аппарат ҳам боғланган, балким.

Ф а р р о ш а ё л

Оҳ, устозим ҳалок бўлган аллақачонлар,
Сибирь қилиб юборишган шундоқ зиёни.
Навойни ўқир эдик бўш қолган онлар,
Ўқир эдик гоҳ Гомер, гоҳ Монтескьёни.

Биринчи аъзо

Манти қосқон деяптими?

Иккинчи аъзо

Йўқ, кўмир деди.

Фаррош аёл

Ҳам номарду ҳам бевафо экан бу олам.
Менинг эрим мутафаккир бир одам эди,
Ўзи билан йўқ қилишган китобларин ҳам.

Раис

Унинг айби нима бўлган?

Фаррош аёл

Бу — мунгли тарих,
Айни чоғда сиз учун ҳам избратомуз ҳол.
Инсон зоти кулфатлардан бўлолмас фориг
Агар ўтган фожиясин унутса дарҳол.
Айтсам айтай, майли сиз ҳам бўлингиз огоҳ,
Бу воқеа урушгача юз берган экан.
Чарс бир эчки оғилидан қочиб баногоҳ
Ўтлаш учун пахтазорга югурган экан.
Ўша маҳал ҳукуматнинг хос вакиллари
Ўтиб қолмиш эчки юрган дала қошидан.
Тўппончага ёпишибди дарҳол қўллари,
Эчкига ўқ узибдилар аввал бошидан.
Сўнг, топингиз дейишибди, эчки эгасин,
Дарҳол ҳайдаб келтирмишлар ота-болани.
Бир ўқ билан ўчирмишлар отанинг сасин.

Бола эса қолабермиш, чекиб нолани.
Ўқ еган чол менинг шўрлик қайнатам бўлган,
Бола эса, у — бўлғувси умр йўлдошим.

Р а и с

Бор гап шуми? У чол, эҳ-ҳе, қачонлар ўлган.

Ф а р р о ш а ё л

Не кувларни кўрмади-я менинг бу бошим.
Муҳтожликнинг ҳасрат тўла йўлдан ўтиб,
У ҳам, мен ҳам улғайганмиз етимхонада.
Турмуш қурдик муҳаббатнинг қўлидан тутиб,
Олим бўлиб етишди у тинч замонада.
Бироқ ота фожиясин унутолмай ҳеч,
Маъюс бўлиб қолган эди нигоҳ-назари.
Дер эдики:— Ҳақ очилгай эртами ё кеч,
Бедодликдан доҳиймизнинг йўқдир хабари.
Чойхонага кириб бир чоғ, нима ҳам бўлиб,
У доҳийнинг ҳайкалчасин бошин силабди.
Евузларни жазолаиғ, деб ўпкаси тўлиб,
Доҳиймизга узун-узун умр тилабди.
Чақув боис, бостиришиб келдилар уйга,
Халқ душмани, дея уни қилдилар эълон.
Шу тариқа шерик бўлдик биз қовли «тўй»га,
Эмиш, доҳий пешонасин сылади, илон...
Унинг ёди билан ўтди сарсон ҳаётим,
Муаллимлик касбимни ҳам олдилар тортиб.
Фақатгина хотиротдир менинг бисотим,
Топган дунём шу супурги, ўзимдан ортиб...

Р а и с

Бўлди, бўлди. Энди менга аён ҳамма сир,
Эриягиздай лапашангни кўрмаган дунё.
Юрмайдими айшин суриб, ҳам кар, ҳам басир,

На отани, на эчкини билмасдан гўё.
Чақув дейсиз. Чақимчилик ҳаммага мерос,
Кунми ахир — бирор жойга ташимасанг гап.
Икки зотни уриштириб ташласанг паққос,
Ҳам ўсасап, қолаверса, томошадир заб.
Чақимчилар сафига у ўтганда агар
Бошқаларни ер эди-ку ўзи кемириб.
Ҳой, опажов, тегрангизга ташланг бир назар,
Юрибди-ку чақимчилар ҳапуз семириб.
Модомики, жуда возик бир масалада
Йўлларимиз уйғун чиқди, солингиз қулоқ:
Гарчи турфа хаёл яшар турфа каллада,
Сиз — тузумдан аламзада одамсиз мутлоқ.
Мана, ширкат туздик бизлар, «Ранжком»дир номи,
Аъзоликка кира қолинг, бирга бўлайлик.
Биласизки, мамлакатда кураш айёми,
Ўзимизга яратайлик биз ҳам қулайлик.
Сиз ғоятда заковатли, фикрчан аёл,
Мартабасиз юраберманг, супурги боис.
Режамизни тушунтириб бераман дарҳол,
Хоҳласангиз, бўлақолинг сиз бизга раис.

Б и р и н ч и а ъ з о

Ана энди кучаяди бизнинг ташкилот,
Халқ номидан гаширади бу аёл, ахир.

И к к и н ч и а ъ з о

Энди тортиб ололмайди журнални ҳеч зот,
Онаси кўрар бўлди қарри муҳаррир.

Ф а р р о ш а ё л

Ҳар қандайин ташкилотинг ўзинга сийлов,
Тузоқларни танийдирган тулкидирман, бил.

Умрим бўйи тақдир менга боқди беаёв,
Энди ёлғиз супургимга теккизмагин тил.
Яратгандан фақатгина бир тилагим бор,
Шу тилакни ялов қилиб ўтай дупёдан:
Сендайларнинг қўлида ҳеч айламасин хор.
Айирмасин диёнатдан, меҳру зиёдан.
Кўп ноқислик мавжуд ҳали Инсон феълида,
Бахтли Удир — кимнинг кўнгли ҳаққа тўқ экан.
Аллақайси толеи бут элнинг тилида
Пора деган тушунча ҳам, сўз ҳам йўқ экан.
Сизнинг эса аъмолингиз нафсу қабоҳат,
Кураш деса англагайсиз қароқчиликни.
Йўқдир сизда зарра имон, тирноқча шафқат,
Касб қилгансиз Азроилга яроқчиликни.
Аламзада зот эмишман, шувдоқдир балки,
Лекин сизнинг аламингиз нимадир, айтинг?
Кўкармагай, кимни агар қарғаса халқи,
Бу хатарли йўлингиздан, яхшиси, қайтинг.
Мансаб дейсиз, бойлик дейсиз, доврўқ дейсиз, оҳ,
Ўз-ўзидан ким бўлибди шуҳратлик, шонлик.
Бунинг учун зарурмикан шунчалар гуноҳ,
Бунинг учун зарурмикан шунча шайтонлик.
Сизга нақл сўйлаб берай, тинглангиз ҳушёр,
Илло, мағзин чаққан одам бўлмас сира кам.

Б и р и н ч и а ъ з о

(Ўзича)

Маърузасин па чеки, на чегараси бор.

И к к и н ч и а ъ з о

Ҳа, устози таълим берган экан чинакам.

Ф а р р о ш а ё л

Бир қабила йўлбошчиси демиш Темурга:
— Сен бизларни қурол билан забт этдинг, амир.
Модомики, кетмас бўлиб келдинг бу ерга,
Фуқарога эгалик қил, қўллагил тадбир.
Қассоб бўлсанг сўйиб ташла шу заҳотиёқ,
Сотиб юбор, агар касбинг бўлса савдогар.
Магар ундоқ эмассанми, тут бизга қулоқ,
Сен бизларга бахт ато эт, подшоҳ бўлсанг гар.

Р а и с

Ўйлаб кўрса, нақлингизда маъни бор ростдан,
Лекин бизга дахли нима? Тушунмай қолдим.

Ф а р р о ш а ё л

Гап шундаки, остонада ўлтириб, қасддан
Сизнинг барча режангизни эшитиб олдим.

Р а и с

Шунақами?

И к к а л а а ъ з о

Ана холос!

Р а и с

Демак бизларни
Беш қўл каби биларкансиз, сиримиз аён?

Ф а р р о ш а ё л

Истасангиз таърифлаб ҳам бергум сизларни,
Шоир бўлсам, сизга атаб ёзардим дoston,
Не кулфатки, шиорингиз нуқул ёмонлик,
Балоларнинг ҳиди келар қадамингиздан.
Сиздайлардан кутиб бўлмас сира омонлик,
Онага ҳам ташланасиз аламингиздан.
Ўз бошига тушмагунча то тухмат, иғво,
Тўғри сўзнинг қадрини ҳеч билмайди киши.
Лоф гапирсам, майли мени кечирсин худо,
Айтиб берай, кимнинг қандоқ эрур қилмиши.

(биринчи аъзога)

Сен уззукун китобларни ённингга қўйиб,
Кўчирасан.

Б и р и н ч и а ў з о

Мен таржима қиламан Ғафлат.

Ф а р р о ш а ё л

Пул ишлайсан журнал ишин ижодга йўйиб,
Таржиманг ҳам, ёзганинг ҳам бир пулга қиммат.

(иккинчи аъзога)

Сен бўлсанг-чи, ғирт арақхўр, кўкнори жунун,
Соғ юрмайсан, шу ўлгурдан қачон тўйибсан.
Суваракка олиб келган доримни у кун
Бир томчи ҳам қолдирмасдан ичиб қўйибсан.

И к к и н ч и а ў з о

(тутақиб)

Мен умримда газли сув ҳам ичган эмасман,
Сурункали дардим бордир ошқозонимда.

Ароқ турган дастурхондан таом емасман,
Тухматиягиз заҳар бўлиб жўшди қонимда.

Ф а р р о ш а ё л

(раисга)

Сен-чи, раис, тайини йўқ хотинбоз, нодон,
Бир қарашда маънилиқдай туюлар сўзинг.
Лекин, айт-чи, менинг сўзим ростми ё ёлғон,
Аёлларнинг иштонидан узилмас кўзинг.

Р а и с

(аъзоларга)

Туринг кетдик, бу хотиннинг мияси ачиб,
Ортиқчалик қилиб қолмиш супургиси ҳам.

(чиқиб кетабошлайдилар)

Ф а р р о ш а ё л

Қани, «Ранжком», бир югур-чи, тухматдан қочиб,
Бурнингизга сув кирдимми? Қилдимми аләм?

(ёлғиз қолади)

Нима топдим шулар билан пачакилашиб,
Кўп нораво сўзлар айтдим қариган чоғда.
Ким билади, фарзанд кўриш этганда насиб,
Балки у ҳам куйдирарди мени шу доғда.
Йиқилганга мадад берсанг — буни англайман,
Ҳалоллик деб жангга кирсанг алқагум абад.
Евузликдан зада бўлган қора манглайман,
Номардлардан дод деганман, дод дегум минбаъд.

Лекин нечун бу қавмнинг йўли доим шай,
Қавдоқ қилиб бир-бирларин излаб топарлар.
Муюлишда гар дафъатан чалинса карнай
Ош борми деб гуруҳ-гуруҳ бўлиб чопарлар.
Ўзгаларда не ташвишу буларда не гам,
Ўрми десанг, Хизр сифат пешволари бор.
Не бўлса ҳам, сен шулардан асрагин, эгам,
Шундайларнинг қўлларида юртни қилма хор.
Азиз элим, ўзинг туққан амалпарастдан
Қачон ахир қутулгайсан, ўйлаганим шу.
Сени ким ҳам судраб чиқар тубандап-пастдан,
Пешонангда қотган шўрнинг кетарми, ёҳу.
Сиз қайдасиз, бағри жаҳон азамат эрлар,
Сен қайдасан, покдомон зот, фидойи Инсон.
Тарқаб кетар чўпони йўқ сурув ҳам дерлар,
Қайда доно жим ўтирса — сайрагай подоп.
Бугун шундай бир фикрга келдим мутлақо:
Маст қиларкан эркинликнинг ногоҳ вағмаси.
Ҳеч ажабмас, шону шуҳрат талашса, ҳатто,
Маҳалланинг чумчуғидан тортиб қаргаси.
Оддийгина фаррошману, толени қаранг,
Ўлмай ўтдим қирғинлардан, очлик, хорликдан.
Гоҳ ёш тўла кўзларимни очсам ҳам аранг,
Айрилмадим қаноатдан, умидворликдан.
Балки мени қўллаб юрган устозим руҳи,
Балки менга суянч бўлган жиндек эътиқод.
Гоҳ кимндир четлаб ўтса ҳаёт шукуҳи,
Гоҳ кимндир имонсизлик этаркан барбод.
Ановлардан гина қилиб борай қаёққа,
Ҳиссизларнинг башарасин сира йўқ кўргим.
Энг яхшиси, ҳасратимни айтай таёққа,
Садоқатли йўлдошимеан ўзинг, супургим...

1988

ЁЛГИЗ АСКАР

Ботир кўкрагидан ўқ еди бир кун,
Во, орқам!— дедию тортди чўнг наъра.
Ёв тараф сўради:— Орқам, деб нечун
Оҳ чекдинг, кўксингдан очдик-ку яра.

Ботир шивирлади: Мен — ёлғиз аскар,
Йўқса, устимга от соломасдингиз.
Орқамда дўстларим бўлганда агар
Кўксимни нишонга оломасдингиз.

САВОЛЛАР

Яшаб ўтмаган-ку Ленин дунёда,
Бўлсин деб ўғрию золим зиёда.

Инқилоб бўлмаган ўшал шовли кун,
Лўттибозлар яйраб-яшнаши учун.

Наҳотки жон берди жангда у аскар,
Бафуржа яшаши учун игвогар.

Қонли урушларни қарғасак наҳот,
Ўққа учмасин деб бирон разил зот.

Зулму ноҳақликка дуч келган ҳоллар,
Мени қийнар мудом шундоқ саволлар...

БОР ГАП

Қанчалик ирода, қанча куч керак,
Майсани тоштамай ўтмоқлик учун.
Қанчалик ирода, қанча куч керак,
Фарзандинг гуноҳин ютмоқлик учун.

Қанчалик ирода, қанча куч керак,
Нораво Ватанни севмоқлик учун.
Қанчалик ирода, қанча куч керак,
Норасо элга сўз демоқлик учун.

Буларнинг баридан бўлмоқчун халос,
Икки газ арғамчи етгайдир холос.

ҲАЗИЛ

Эллиқда одамлар қирол бўлишган,
Қирол бўлмаганлар қарол бўлишган.
Аравакаш бўлган уқувсизлари,
Шу ёшда бойиган заргарлар бари.
Шоирлар шу ёшда довруғ қозонган,
Ёнса — сўнгги муҳлат — ошиқ ҳам ёнган,
Оҳ, дўстим, бизлар-чи, нимани кўрдик,
Эллиқка шунчаки лаллайиб кирдик.

МАРД БЎЛСАНГ

Қадимдан бир гапни уқдирар ҳаёт:
Мард бўлсанг, ўз тўғри йўлингдан қолма.
Ўладиган бўлсанг ўз гўрингда ёт,
Бировнинг мазорин эгаллаб олма.

ЕДНОМА

*Менга дорилфунда сабоқ берган, устоз
қавмидаги Адхам Албиrow хотирасига*

Сўнги дамда менга дедингиз, устоз:
«Ўзингнинг қадрингни билиб юр, укам».
Ва менга васият айладингиз боз:
«Бирор шеър бағишла кўз юмиб кетсам»

Тагин дедингизки, «Бўлса гар имкон
Хабар олиб тургин фарзандларимдан».
Мана, сиз кетдингиз, сизсиз бу жаҳон,
Сиз ҳам бирийдингиз дилбандларимдан.

Болалар ҳам ўсар, улғаяр бир кун
Балки айтганингиз бажо айларман.
Лекин сиздай дўстни топмоқлик учун
Не ҳам қилолардим, ахир найларман.

Ҳа, сўнгсиз сафарга кетдингиз дўстим,
Еру жигар-бандни қолдириб доғда.
Мен ҳам сиз улғайтган сафларда ўсдим
Демакки, яшайсиз ҳар бир қароғда.

Нур билан чулғансин сиз ётган маскан,
Мангу ёруғ бўлсин борган жойингиз.
Едингиз унутмас сиз севган Ватан
Доим табаррукдир хоки-пойингиз.

ДЎРМОНДА КУЗ

Богимда мушуклар қолдиргап эдим,
Дайдиб кетибдилар бечораларим.
Баргларин тўкмоқда дарахтлар қадим.
У билан тўкилар эзгу дардларим.

Сенга салом дейман сўнг бор, беҳижон,
Энди ерга ётдинг, соябоним барг.
Нечун ўксик қолдинг чинор жоважон,
Боғларга наҳотки келди боди марг.

Арғувон гулларди бу ерда абад,
Бу ерда куйларди азал булбуллар.
Қушларим, сиз бизни тарк этманг минбад.
Тагин очилингиз бизнинг ай, гуллар.

Сира кўз тегмасин қизгин улфатга,
Қишда ҳам яшнайлик самовий ойдек.
Сизни таклиф этар шеърӣ суҳбатга
Миртемир, Шайхзода, албатта, Ойбек...

Баҳор келаётир,
Тоза, мусаффо.
Мовий кенгликларда ўйнайди шамол.
Даралар қўйнида зангор бир ҳаво,
Тумавли шаҳр ичра ётмоқлик малол.

Қоялар кўксида шодмон, беқайғу
Оний умри билан соллавар чечак.
Баҳор — энг покиза шабболадир бу,
Баҳор — энг тоза бир шамолдир демак.

Кенгликлар бағрига ураман ўзни,
Кўзимга кўрингай дилбар диврим.
Гўдак нафасидек юпатар юзни
Қиш бўйи интизор кутган баҳорим.

Баҳор-ку ўтади шамолдек шитоб,
Майли ўтажак у ва ўтар бўлсин.
Азизим, умрингда ҳаво бўлсин соф,
Умринг шамоллари муаттар бўлсин...

МИННАТДОРЛИҚ

(Шифокор Маҳфуза опага)

Миннатдорлик билдиришим зарур бўлиб қолса агар,
Таъзим қилар эдим аввал еру қуёш, юлдузларга,
Нафас олган ҳар бир жонзот раҳмат ҳисси билан
яшар,
Тирикликнинг қароргоҳи — кечаларга, кундузларга.

Гарчанд улуғ бу борлиқнинг ҳар жиҳати тўқис эмас,
Егини бор, сочини бор, бўрони бор, сурони бор.
У муттасил баҳор эмас, ё қиш эмас, ё куз эмас,
Бизни мудом эркаламас; гоҳи аччиқ қирони бор.

Миннатдорлик билдиришим зарур бўлиб қолса тагин,
Ҳеч шубҳасиз бош эгардим одамларнинг ўзларига.
Яхши кунда, ёмон кунда улар сенга очар бағрин,
Тақдиринг гоҳ боғлиқ бўлар уларнинг бир сўзларига.

Гарчанд улуғ бу башар ҳам шу кунгача номукаммал,
Ёвузи бор, лоқайди бор, бор бераҳм, бағри тоши.
Иясов зоти комил бўлиб яралмаган экан азал,
Шунинг учун савдоларга маҳкум бўлган шўрлик
боши.

Ҳа, ҳар қалай шукроналик бопси кўп бу дунёда
Мўл-кўл меҳрин аямасдақ, замин яшар, қуёш яшар.
Ҳа, ҳар қалай одамларда меҳр ҳисси кўп виёда
Бошимизни ўқтин-ўқтин силаб турар ова-Башар.

ЎЙЛАМАЙ НЕТАЙИН

Қайси кун ўғилчам сўради,
Майлими, мен ҳам шеър битайин.
Миямни хаёллар ўради,
Мен уни ўйламай нетайин.

Чирқираб келган чоғ дунёга
Кўзларим тўлгандир зиёга.
Шунданми, талпиндим самога
Мен уни ўйламай нетайин.

Харф таниб чиққанда саводим,
Назмга айланди фарёдим,
Шеър билан боғланди ёш ёдим,
Мен уни ўйламай нетайин.

Кимлардир кутдилар тош билан,
Кимлардир хайрихоҳ бош билан,
Боқдим мен кўзимда ёш билан,
Мен уни ўйламай нетайин.

Барчадан яхшилик кутдим мен,
Турфа хил йўлларни ўтдим мен,
Зўр имон йўлини тутдим мен,
Мен уни ўйламай нетайин.

Замондан жафо ҳам кўрмадим,
Айни чоғ вафо ҳам кўрмадим,
Бесабаб сафо ҳам кўрмадим,
Мен уни ўйламай нетайин.

Кўп узоқ элларда бўлдим мен,
Дўст билан ўйнадим-кулдим мен,
Юртим деб зардобга тўлдим мен,
Мен уни ўйламай нетайин.

Ахтардим самимий ҳамроҳни,
Дуч келса рад этдим гумроҳни,
Кураш деб билдим гоҳ оҳ-воҳни,
Мен уни ўйламай нетайин.

Ахир мен Машрабни изловдим,
Метиндай мазҳабни изловдим.
Ёвларга ғазабни изловдим,
Мен уни ўйламай нетайин.

Пошукур бўлмоқлик ёмондир,
Энг аввал замонинг замондир.
Қаҳр бир, меҳр бир томондир,
Мен уни ўйламай нетайин.

Сўзимни тинглади диёрим,
Ўзбегим — тозаю губорим,
Кичкинтой қизгинам — Рухсорим,
Мен уни ўйламай нетайин.

Йўқ менинг бағдодий ҳалифам,
Тахтим шу — байт тўла саҳифам.
Сирдошим, ғамдошим Ҳанифам,
Мен уни ўйламай нетайин.

Англамоқ истадим оламни,
Аждодни, авлодни, боламни,
Тупроққа қўйдим-ку опамни,
Мен уни ўйламай нетайин.

Тадар ҳам саксонга қирибди,
Кимдир йўқ, кимлардир юрибди,
Кўз юммай офтоб-ку турибди,
Мен уни ўйламай нетайин.

Гапимни тинглагин, эй, ўғлон,
Кўп кўҳна жаҳондир бу жаҳон,
Дир экан Навоий то ҳамон,
Мен уни ўйламай нетайин.

САРҲАДЛАР

Кимсага баҳо бериш илинжида юргаплар,
Энг аввал ўз-ўзинга боқишлари керакдир.
Қадимий боболар ҳам минг ўйлаб бир деганлар:
Ҳар кимнинг гўри бошқа, азроили бўлакдир.
Қанчалик ишинг бордир ҳаётим билан, эй ёв,
Севи тангри теппамга посбон қилиб қўйганми?
Ўз тушим ўзимники, гоҳ отлиқман, гоҳ яёв,
Мен еган бурда нондан сенинг қорнинг тўйганми?
Муқаддас сарҳадлар бор инсоннинг ҳаётида,
Уларни босиб ўтиш одамликка ёт эрур.
Қанча-қанча сир ишар ҳар кимнинг бисотида,
Шул сабаб у ИНСОНДИР, шул сабаб у ЗОТ эрур.
Кимга муҳаббат қўйиб, кимга нафрат билдирмоқ,
Нафас олиш сингари ихтиёрий жўп бир гап.
Афсонавий девлар у — қўлларида уртўқмоқ,
Ўтгап-кетган бақдани ўзича юрган тергаб.
Мана бу булоқ менга ғоятда ёқиб қолмиш,
Мапа бу шаббода ҳам менга ғоят аломат.
Сенинг эса ҳушингни, дейлик, денгизлар олмиш,
Пўлишдан сира қолма, жонинг бўлсин саломат.
Азизим, дил қасрига бесўроқ кира кўрма,
Унда қўш-қўш илонлар, аждаҳолар ётади.
Сен бировни топтай деб беҳудага от сурма —
Ҳар кимнинг ўз қуёши ўз уфқида ботади.
Ўз уйинг, ўз тўшагинг ўз-ўзинга буюриб,
Ўз фарзандинг, ўз ёринг бўлаверсин сеники.
Хоҳла типгла, хоҳлама — кетавер қандинг уриб,
Ихтиёр севикидир, бу шеър эса меники.

ШОИР

(Ҳазил)

Эълон оссанг агар бирор шаҳарда,
Эси бутун одам керак деб шу он.
Талотун бўлгандек рўзи маҳшарда,
Еприлиб келарди одамлар гужгон.

Эълон оссанг агар шаҳарда шу кун,
Жунунваш, девоца кимсага доир.
Тарқаб кетар эди қолганлар бутун,
Фақат қолар эди «у меп»,— деб, шоир!..

БАХТЛИ ОДАМ

Ташвиша чулганиб қолди бу юрак,
Ташвишлар кўпайди ҳаддан зиёда.
Бешигида ётган гўдакдан бўлак,
Тугал бахтли одам йўқдир дувёда.

ТОҚАТ

Бозордан тутоқиб қайтар уйга чол,
Гўшт қайда? Ег қани? Ваъда сўздами?
Кампири хўрсиниб юпатар дарҳол:
— Укинманг, тақчиллик фақат биздами?!

Енбошлаб газета варақлайди чол,
Тўполон чиқибди завод, Вуздами.
Кампири юпатар сурганча хаёл:
— Уйламанг, жанжал ҳам фақат биздами?!

Оқшом телевизор кўраётиб чол
Бирдан сапчиб тушар. Эси ўздами?
— Ленинга тош отди кимдир бемалол.
Кампири юпатар: фақат биздами?!

Тоқатим тоқ бўлди, дейди энди чол,
Тоқат юракдами? Тоқат кўздами?
Кампири ер чизиб шивирлар беҳол:
Чиданг-да, тоқат ҳам фақат биздами?!

ТАРАҚҚИЁТ

Овчилар мақтанган қадим замонда
Бўза ва носвойнинг кайфини суриб:
— Фалон йил, фалон пайт, фалон доводда
Энг катта олқорни олганман уриб.

Энг юксак чўққини забт этган сайёҳ
Ғурур билан деган ўлгунга қадар:
— Азиз набиралар, сиз билмайсиз, оҳ,
Мен ўша чўққида қучганман зафар.

Меъморлар ҳам яшар асрма-аср,
Уларнинг фахри ҳам шундан иборат:
— Мен бунёд этганман энг юксак қаср,
Менинг ижодимдир энг зўр иморат.

Тараққиёт экап, замонлар келиб,
Орзу босиб кетди бутун оламни.
Ҳозир мақтапишар:— Қўйингиз билиб,
Мен бадном қилганман энг зўр Одамни.

БЕГОНАЛИК

Ей ўқи камондан қочади йироқ,
Тоғлардан қочали дарё ва булоқ

Булутлар бағридан қочади ёмғир,
Сукунатдан қочиб шамоллар савғир.

Нафис чечакларнинг хушбўй атри ҳам
Гунчалар қўйнидан қочар дамодам.

Гар тўлқин бўшлиққа қучоғин очар,
Ваҳший қолларга бош уриб қочар.

Бургут панжасини ердан узган оя,
Товушқон қочади бутазор томон.

Огоҳ бўлсанг агар олам сиридан
Дунёлар ҳам қочар бири-биридан.

Шу тахлит яшайди буюк кинот,
Манзилин тополмас идроксиз ҳаёт.

Бироқ йироқ тушса инсондан инсон,
Бу ҳолнинг шарҳига не дейсан, эй, жоп!

Она фарзадига қучоғин очса,
Фарзад-чи, онадан минг фарсаҳ қочса.

Қочса-бир-биридан ўғил ҳам падар,
Едини унутган телбалар қадар.

Дўстлар бир-биридан қочсалар зямдан
Бош олиб кетгудек шаҳри азимдан.

Бирлашса ёвузлик, турфа иллатлар,
Қочса бир-биридан эллар, миллатлар.

Қовушмаса инсоф, эзгулик, сабот,
Мен буниг сабабин билмасман, ҳайҳот!

Тафаккур башарга гарчи яловдир,
Печук одам қавми одамга ёвдир.

Жавоб берар бунга на ер, на осмон,
На Будда, на Зардўшт, на Илжил, Қуръон.

Энди бандаларга ўзинг қил шафқат,
Эй олий жозиба — Сирли Муҳаббат!

ҚУШ ТИЛИ

1

Бўрон, сен шам узра гувлайверма, бас,
Арслондек ўкириб чекаверма сас.
Шамни ўчирмоқлик жуда ҳам осон,
Унга етар битта «пуф» деган нафас.

2

Феълни кузатиб содда боламнинг,
Ташвишин ўйлайман чигал оламнинг.
Соддалик яхши-ку, лекин кўпинча
Иши юришаркан қитмир одамнинг.

3

Қушларнинг тилида фақат бир оят,
У инсон учун ҳам ибратдир гоят.
Қушлар дер:— Илойим, қафасга тушма,
Тушган бўлсанг агар, чиққил виҳоят.

4

Бир ҳазил тўқидим бугун сенга деб,
Чақалоқ йиғлайди нега «инга» деб.
«Ин-инга»сининг маъноси шулки,
Даъво қилаётир «менга», «менга» деб.

5

Майлига, рақибинг бўлсин ҳар нима,
Ҳеч замон сен унинг ғамини ема.
Унга ҳар балови раво кўрсанг ҳам,
Тилингни суғириб оламан дема.

6

Назар сол ҳаттоки етти қат ерга,
Қиёс топилгайдир ўтган умрга:

Олтинга айлашган яхшилар хоки,
Емонники эса қаро кўмирга.

7

Бир доно базмининг гувоҳи бўлдим,
Шодумон даврада ўйнадим, кулдим.
Базмининг боисин сўрасам, деги:
— Бугун мен подондан қочиб қутулдим.

8

Абдулла Қодирийга

Азалий ҳақ гапни яширмақ нечун,
Завол йўқ энг асл истеъдод учун.
Агарда кинот тегирмон бўлиб,
Оламни янчса ҳам, қолгай у бутун.

9

Эски алифбони дилга қилсанг жо,
Мана бу ҳикматни унутма асло:
Эгри пиятпичю ювуқсиз қўлни
Сира ёқтирмайди ўша алифбо.

10

Халқим деб югурар ҳовучлаб жонин,
Халқига бағишлар шуҳратин-шонин.
Лекин шу чопишда кета-кетгунча,
Тозалаб боради халқнинг ҳамёнин.

ШОШМАСЛИК ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Заминга шошмасдан қадам қўй, бўтам,
Шошмасдан айланар ернинг ўзи ҳам.

Шошмасдан назаар сол чексиз самога,
Шошмай қулоқ тутгил куйга, навога.

Мозорлар ёнидан шошмасдан ўтгин,
Ерни кутар бўлсанг шошмасдан кутгин.

Гулларни узишга шопилма бир оз,
Кўргил, гунчалар ҳам шошмай қилар ноз.

Авлод-аждоднинг ким? Шошмай фикр қил,
Шошмай сўз дегилу шошмай зикр қил.

Шошқин дарёман деб вақт-бевақт тошма,
Уммон бўлмоқликка айниқса шошма

Хукм чиқармоққа шопилмасанг бас,
Шошганда бирдекдир кас билан нокас.

Дўст излаб ҳар қайда шопилма, қўзим,
Барчани дўст атаб шошган мен ўзим...

Шошмагин ганимдан олай деб қасос,
Шошмасликнинг ўзи зўр тийги олмос.

Ахир, боболар ҳам шошмай деганлар:
Хумоюн овлайди шошмас мерганлар.

Афсус, умр ўзи шошар доимо,
Шул сабаб номини дерлар: бевафо!

Бироқ шундай ҳол бор, шундай ғурсат бор.
У ғурсат дастигдан кетсин ихтиёр.

У ғурсат белингни дафъатан боғла,
Ўзингни тирноқли шер каби чоғла.

Унут гулларни ҳам, булбулларни ҳам.
Улфату шайдойи кўнгулларни ҳам.

Отинг эгарланган, чақмоқ сингари,
Шай бўлгин у маҳал, боққил илгари.

Элинг мадад сўраб инграгани он,
Шошилгин ўша пайт, шошилгин, ўғлон!

ЭЪТИҚОД

(Шу куннинг ривояти)

«Маҳшар яқин қолди,
Қиёмат яқин,
Ота билан ўғил бир-бирига ёв.
Самовот бошида чақса ҳам чақин,
Ҳеч кимса ҳайиқмас, қўрқмайди биров.

Оғизда бол каби турган бу тил ҳам
Заҳарга айланган, нишга айланган.
Дилбарлар чашмини куйлаган қалам
Кўзларни ўйишга энди шайланган.

Ўғлим либосимни бурдалаб кетган,
Тавба, деб ушлашга қолмаган ёқа. /
Маломат пичоғи суякка етган,
Қалқонлар тешилган, отлар бетақа».

Ўт босган қабрнинг тепасида чол
Ғарқ бўлиб турарди шундоқ ўйларга.
Дамбадам ўтмишга элтарди хаёл,
Элтарди курашлар, аза, тўйларга.

Қабрдан бир овоз чиқди-ку, шу чоқ,
Хазин ва ғазабнок, дардли, шиддаткор:
«Маҳшар яқин эмас, қиёмат узоқ,
Ҳамма балоларга ўзингсан айбдор.

Ўғлингга топилгай қиличу қалқон,
Тақалаб бергайсан бир кун отини.
Лекин ишни бузган сен ўзинг, водон,
Топтадинг даврлар эътиқодини.

Учиб кетаётиб ҳатто қалдирғоч
Борар манзилини фаҳм этар бешак.
Сизлар-чи, бир кун тўқ, бир кун юпун, оч,
Ташвишингиз йўқдир вужуддан бўлак».

Тинди изтиробли қабрининг саси,
Нима бу? Рўёми? Васвасми? Гумон?
Чол энди, ичига тушиб нафаси
Кетди, уйигамас, райкомга томон.

БУ ЙЎЛЛАР

Бу йўллар хаёлдек билмас интиҳо,
Шошилар ўзининг манзилотига.
Бу йўллар элтади на Макка, на ё
Бирлашган Миллатлар Ташкилотига.

Бу йўллар дунёни тинмай айланиб,
Интилар сирли бир кўнгил қулфига.
Ахийри тасмадек қолар бойланиб
Сенингдек гўзалнинг қора зулфига..

Боқар у замоннинг оқишига деб,
Орттирмаг бошимга маломатларни
Унинг бир ишвали боқишига деб
Қурбон қилажакман сиёсатларни.

Ўйламаг, саройлар қошида мустар —
Юрибман эрта-кеч бағримни доглаб.
Унинг қадамига, керак бўлса гар,
Келтургум шоҳларни бир ипга боглаб.

ЖАВОБ

*(Ўзбекларнинг меҳмондўстлигини пора дегувчи
бийзи кимсаларга)*

Мурувват нелигин билмас меҳмовим,
Кўзи оч, еб тўймас, беқўним гадой.
Пора бўлибдими бир бурда почим,
Пора бўлибдими бир пиёла чой?

Ҳафталик ёвгонга қафоат қилиб,
Гурурин сақлаган жўжабирдай жон.
Мезбоплик йўригин муқаддас билиб,
Қувишган елкангга ташлабди чопон.

Ўзбекнинг еридан жўнаган пезмат
Сенинг ҳам умрингга етгулик қадар.
Айт, кимнинг маҳридир улур бу давлат,
Энди ҳимматимдан қилдингми ҳазар?

Эгасиз сангиган ҳар дайди жонзот
Бошини силасанг қўлниг тишлайди.
Ногаҳон ёнгишибсан, ирсонсан наҳот,
Муздек юрагингда ғараз қишлайди.

Саховат сўзининг маъносини билмай
Меҳмондан минг фарсаҳ қочгувчи бу — сен.
Сийлаган кимсани назарга илмай,
Тагин заҳрини ҳам сочгувчи бу — сен.

Тош берса ютгувчи әй, нафси ёриқ,
Хайру әҳсонимни майли унутгани.
Елканг тўн кўрмасин, оёғинг чориқ,
Дўстга зор бўлгину бири кам ўтгани.

О, халқим, очиққўл — ҳотамсан азал,
Атойи худо де майли меҳмонни.
Лекин нонкўрларни учратган маҳал
Ўғзига тиқ энди типратиконни.

МУНДАРИЖА

I. Шукрона айтайин ҳаёт номидан

Оталар илгида замон билан вақт	7
Ўзбекистон байроғи	8
Ўзбекистоним, сенга	11
Тўйбоши	12
У тирик	15
Тақдирдош	16
Осиё маркази	20
Орол учув	22
Ишонч кўприклари	23 ✓
Сафлар поклиги деб	24
Қалдирғоч	25
Хатоларинг керак уларга	26
Собитлик	27
Арслон ва инсон	28
Диалектика	29
Ҳар нечук	31
Тириклик	32
Исмалоқ	33
Офтобшувоқ	35
Она деган ном	36
Сени она дедим	38
Ҳар қандай дамда ҳам	41
Ўтинч	42
Одам болалари	43
Комета	44

II. Фақат муҳаббатга топингил, эй қалб

Сизни учратгунча	47
«Гар муҳаббатинг...»	48
Нома	49

Кўнгил	50
Пироқ бўл ҳасратдан	51
Тўливи ой	52
Кетмоқдаман	53
Малак	54
Ақл ҳақида	55
Бинафша днёрн	56
«Тақдир йўригидан...»	58
Кўзгу парчалари	59
Уқдириш	60
Жўжа	61
Иисов ҳурмати	63
Кўрдим	64
Хусумат	65
Мешга ҳаётни бер	66
Фурқат видоси	68

III. Икки Америка

Тунислик бола	71
Колифорнияда чойхўрлик	72
Мексика	75
Лос-Анжелос кўчаларида	76
Сан-Францисколик талаба билан суҳбат	77
Югур, бизнесмен	78
Кекса муҳожир	79
Этна вулқони	80
Замои араваси	81
Соқол	82
Ғалати зот	83
Ёлғиз одам	84
«Мени сайланг»	85
Тун манзаралари	86
Илғор ишчи ва чаққон мухбир қиссаси	88
Исм ҳақида	93
Бемаҳал қор ёққап кун	94
Ади-бади ҳақида ривоят	96
Бемор ва табиб	97

Аҳмад Зоирни тинглаб	99
Ойбек ҳақида қўшиқ	100
Абдулла Қаҳҳор	101
Тўқай	102
Мустай Каримга	103
Қардош шоирга	104
Еш шоирларга	105
Сирдарё	106

IV. Айтишув

Ваъдалар	109
Гуруҳбоз	111
Маймуният	112
Тплак	114
«Бир вақт бошоқ эдим...»	115
Эски қудуқ	116
Ялағоч сатрлар	117
Айтишув	120
Эл қўлласа	121
Ўғлим Илҳомжонга	122
Узлат ҳақида	123
Истакларим	125

Таржималар

А. С. Пушкин	126
Т. Шевченко	128
Е. Чаренц	130
М. Ганжавий	132
Қ. Қулиев	134
Данте Алигъери. «Илоҳий комедия»	135

Сарҳадлар

XIX Бутуниттифоқ конференцияси залидан шеърний мактуб	141
Шпркат	142

Умр	143
Тараққиёт	144
Биз	145
Гап битта	146
Ўзимиз	147
Энг қулай жавоб	148
Имзо йиғиш	149
Ирим (ҳазил)	151
«Қулт-қулт»	152
Рептгенчи дўстимга	160
Абдулла Набиев	161
Ранжком (достон)	163
Ёлғиз аскар	204
Саволлар	205
Бор гап	206
Ҳазил	207
Мард бўлсанг	208
Еднома	209
Дўрмонда куз	210
Баҳор келаётир	211
Миннатдорлик	212
Уйламай нетайин	213
Сарҳадлар	216
Шоир	217
Бахтли одам	218
Тоқат	219
Тараққиёт	220
Беговалик	221
Қуш тили	223
Шошмаслик ҳақида баллада	225
Эътиқод	227
Гўзалликни йўқлаш	229
Бу йўллар	230
Таскин	231
Боқар у замоннинг оқишига деб...	232
Жавоб	233

Литературно-художественное издание

Абдулла Арипов
МОСТЫ ДОВЕРИЯ

Стихи, переводы, поэма
Художник М. Кагаров

Ташкент, издательство литературы и искусства
им. Гафура Гуляма

На узбекском языке

Адабий-бадий нашр

Абдулла Орипов
ИШОНЧ КЎПРИҚЛАРИ

Шеърлар, таржималар, поэма

Редактор *Муҳаммад Юсуф*
Расмлар редактори *А. Бобров*
Техн. редактор *Т. Смирнова*
Мусаҳҳиҳ *У. Сайдуллаев*

ИБ № 4130

Босмаҳонага берилди. 12.04.89. Босишга руҳсат этилди 15.12.89.
P02860. Формат. 70 × 90 1/2. Босмаҳона қорози №2. Оддий янги
гарнитура. Юқори босма. Шартли босма л. 8,77. Шартли
қр. — огтисқ. 8,77. Нашр л. 6,52. Тиражи 60000. Заказ № 1227.
~~План № 22~~. Баҳоси силлиқ қорозда 1 с. 30 т. Шартнома 206—88.

Баҳоси 2 с.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. 700129.
Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари
Давлат комитети «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш
бирлашмасининг Бош корхонаси. Тошкент — 700129. Навоий
кўчаси, 30.

Орипов, Абдулла.

Ишонч кўприклари: Шеърлар, таржималар, драматик дoston.— Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1989.—240 б.

Ўзбекистон халқ шоири, Ҳамза номидаги республика Давлат мукофотининг лауреати, атоқли шоир Абдулла Ориповнинг ушбу китобига кейинги йилларда битилган янги шеърлари жамланди.

Тўпلامда шунингдек, шоирнинг «Ранжқом» деб номланган драматик дostonи ҳам илк бора нашр этилмоқда.

Арипов А. Мосты доверия: Стихи, переводы, поэма.

Уз2